

Universiteit Antwerpen
| **Faculteit Sociale Wetenschappen**

Troeven om structureel te werken in Mechelse outreachpraktijken

Een kwalitatief onderzoek

Masterproef voorgelegd met het oog op het behalen van de graad van Master in het Sociaal Werk.

Promotor: **Prof. dr. Pieter Cools**
Medebeoordelaar: **Prof. dr. Kristel Driessens**
Academiejaar 2022 - 2023
Master sociaal werk

Student
Detaeye Vincent
20213218

Abstract

The international definition of social work emphasizes the importance of pursuing social change at the societal level. However, research shows that social workers tend to prefer interventions at the client level. Outreach work, a form of social work that is gaining popularity, is assumed to have particular potential for working structurally due to its proximity to socially vulnerable people in their living environment.

Outreach workers can experience the reality of the target group through their eyes, making social exclusion mechanisms and barriers visible. This firsthand information provides opportunities to impact upon the structural causes of problems. How this takes shape in the diversified and daily outreach practice is a gap in the literature that this research addresses.

Fourteen semi-structured interviews were conducted with outreach workers and their supervisors employed by the local government or a civil society organization in Mechelen. The results of the data analysis indicate that outreach workers primarily intervene at the client level, while there is a strong "aura of structural work" present beneath the surface.

Although Mechelen outreach workers question their own actions, their organization, and policies related to the target group, they lack a framework for action and opportunities for knowledge acquisition to make this structural work more tangible and consciously experienced. This could support them in leveraging their strengths to work structurally. Involving the target group, working in the living environment, having freedom of movement, the professional network and a minimal client administration are strong cards they have up their sleeve.

Inhoudsopgave

1. Probleemstelling	5
2. Literatuurstudie	7
2.1 Outreachend werken	7
2.1.1 De groeispurt van outreachend werken	7
2.1.2 Op zoek naar een definitie	8
2.1.2.1 Een meerduidige conceptuele invulling	8
2.1.2.2 Van een enge naar een brede definitie	8
2.1.3 Inpassen in het systeem of het systeem aanpassen?	9
2.2 Structureel werken: een term die vele ladingen dekt	10
2.2.1 Ontologische situering	10
2.2.2 Drie benaderingen in structureel werken	11
2.2.2.1 Een radicale benadering	11
2.2.2.2 Een kritische benadering	12
2.2.2.3 Een beleidsgerichte benadering	13
2.2.3 Beleidsgerichte strategieën	13
2.2.4 De publieke rol van de professional	15
2.2.5 Rol van de doelgroep	16
2.2.5.1 Emancipatie van de doelgroep	16
2.2.5.2 De doelgroep aan het stuur	16
2.2.6 Elite strategieën en empowerment strategieën	16
2.2.7 Makkelijker gezegd dan gedaan?	17
2.2.8 Determinanten van structureel werken	18
2.2.8.1 Maatschappelijke context	18
2.2.8.2 Het niveau van de organisatie	19
2.2.8.3 Persoonlijke aspecten	19
2.3 Tussentijds besluit	20
3. Onderzoeksdesign	21
3.1 Onderzoeksmethodologie en dataverzamelmethode	21
3.2 Respondenten	21
3.3 Instrumentarium en analysemethode	22
3.4 Professionele betrokkenheid	22
4. Onderzoeksresultaten	23
4.1 Percepties vanuit de outreachpraktijk op structureel werken	23
4.1.1 De impliciete aanwezigheid van structureel werken	23
4.1.2 Interpretaties t.a.v. structureel werken	24
4.2 Structureel werken in de outreachpraktijk	24
4.2.1 Samenlevingsniveau	25

4.2.2 Niveau van de sociaalwerkpraktijk	25
4.2.3 Beleidsniveau	27
4.3 Beleidsgerichte strategieën	28
4.4 Politisering	29
4.5 Stem geven aan de doelgroep	30
4.6 Hindernissen, kansen en motivaties om structureel te werken	31
5. Discussie en aanbevelingen	34
5.1 Percepties vanuit de outreachpraktijk op structureel werken	34
5.2 Structureel werken in de outreachpraktijk	34
5.3 Beleidsgerichte strategieën	35
5.4 Politisering	35
5.5 Stem geven aan de doelgroep	36
5.6 Hindernissen, kansen en motivaties om structureel te werken	36
5.7 Beperkingen	37
6. Conclusie	38
Literatuurlijst	39
Bijlagen	46
I) Interviewleidraad	46
II) Omschrijving outreachwerkingen	49
III) Informed consent	50
IV) Verklaring op eer	51

1. Probleemstelling

“Ik denk dat ge veel ziet dat een andere hulpverlener niet ziet, ik denk dat een outreacher veel potentieel heeft om structureel te kunnen werken of om daar iets mee te kunnen doen maar dat dat niet altijd gebeurt ...” (Respondent H).

Outreachend werken wint vandaag aan belangstelling in het sociaal werk (Beelen et al., 2014; Dewaele, 2022; Grymonprez et al., 2017; Jiao et al., 2022). Deze werkvorm verlaat de veilige omgeving van de hulp- en dienstverlenende organisatie om zich actief in de leefwereld van de doelgroep te begeven omdat men hen onvoldoende of niet bereikt (Declercq & Eerdekens, 2020). Zodoende tracht men contact te maken, betrokkenheid te stimuleren, diensten aan te bieden en hen te (her)connecteren met het (in)formele netwerk (Grymonprez et al., 2017).

De populariteit van outreachend werken wordt aangewakkerd door veranderingen in de relaties tussen de overheid, voorzieningen en burger (Beelen et al., 2014). Zo zet de overheid in op vermaatschappelijking van de zorg, waarbij burgers aangemoedigd worden kwetsbare mensen te ondersteunen in hun leefsituatie om maatschappelijke integratie te bevorderen (Vlaanderen, z.d.). Diverse projectoproepen (Zorgzame Buurten, Vroeg en Nabij, ...) gesitueerd in dit discours, verwijzen naar outreachend werken (Dewaele, 2022). Het kan vanuit haar nabijheid en presentie in de leefwereld netwerken versterken, verbinden en nieuw leven in blazen (Beelen et al., 2014).

Op het niveau van de voorzieningen wordt het sociale dienstverleningsaanbod ontoegankelijker. Dat is specialistischer en gefragmenteerder geworden waardoor complexe hulpvragen onvoldoende beantwoord worden (Beelen et al., 2014). Bovendien is dit aanbod onderhevig aan vermarkting waardoor de winstgevendheid van de organisatie kan primeren boven de belangen van de cliënten. Hierdoor kan het oplossen van weerbarstige cliëntproblemen worden geweerd, omdat de investeringsmiddelen daarvoor niet bijdragen aan de rentabiliteit van de organisatie (Raeymaeckers et al., 2016). Hierdoor stijgt de nood aan meer toeleiding via outreachend werken (Beelen et al., 2014).

Deze trends impliceren enerzijds een groeispurt in de ontwikkeling van diverse outreachpraktijken in verscheidene sectoren met elk eigen handelingsaccenten, wat resulteert in wildgroei. Hierdoor ontstaat conceptuele onduidelijkheid over de betekenis van outreachend werken (Dewaele, 2022). Daarnaast wijzen Grymonprez en Roose (2022) erop dat binnen deze opgang outreachers ingezet kunnen worden om doelgroepen in te passen in bestaande systemen, zonder ze in vraag te stellen. De financieringswijze van sociale dienstverlening wordt immers vaak toegekend op basis van resultaten die behaald worden op cliëntniveau. Hierdoor kunnen mechanismen die kwetsbare doelgroepen benadelen de kans lopen buiten beeld te blijven. Een scoping review van Jiao et al. (2022) naar de conceptualisering en operationalisering van outreachend werken in de literatuur blijkt dit te bevestigen. De literatuur benadrukt voornamelijk de interventies en het veranderingspotentieel op het niveau van de individuele cliënt. Structurele drempels wegwerken en de doelgroep daarbij betrekken komen veel minder aan bod.

Nochtans menen Beelen et al. (2014) dat outreachend werken juist vanuit de expliciete oriëntering op de leefomgeving inzichten verwerft die bijdragen aan de vormgeving van structureel werk. Binnen sociaal werk is structureel werken omwille van de vele invullingen een koepelterm die vele ladingen

dekt (Hermans, 2012). Voor outreachend werken, verstaan Beelen et al. (2014) hieronder: “De verschillende activiteiten zoals het terugkoppelen van signalen naar de eigen organisatie, het beleid en de ruimere samenleving, met als doel structurele veranderingen te bewerkstelligen ten voordele van de doelgroep” (p.87).

Grymonprez en Roose (2022) verwijzen op hun beurt naar het transformatief potentieel van outreachend werken. Dit wil zeggen dat outreachers vanuit hun unieke positie tussen leefwereld, omgeving en samenleving reflectief kunnen zijn over wat zich daar afspeelt. Zo hebben ze het vermogen om vanzelfsprekendheden bij welzijnsvoorzieningen en samenleving die uitsluiting veroorzaken, bespreekbaar te maken. Op die manier kan toegankelijkheid voor de doelgroep worden bevorderd.

De internationale sociaalwerkdefinitie beklemtoont tevens de relevantie van structureel werken. Hieruit kan worden afgeleid dat sociaal werk, waarvan outreachend werken een vorm is, een duale missie ambieert. Naast het nastreven van veranderingen op individueel vlak, dient de professie dit eveneens te doen op maatschappelijk vlak (Ornellas et al., 2018). Driessens en Geldof (2009) verwoorden: “Goed sociaal werk heeft een individueel veranderingsaspect, maar vereist ook een aanpak van structuren en processen in onze samenleving die onwelzijn produceren” (p.11).

Kortom, aan de ene kant zorgen veranderende maatschappelijke verhoudingen voor conceptuele onduidelijkheid over de invulling van outreachend werken en sturen ze aan op de aanpak van problemen in de samenleving op cliëntniveau. Aan de andere kant benadrukt de globale sociaalwerkdefinitie het belang van structureel werken en heeft outreachend werken daartoe bijzonder potentieel. Dit genereert een spanningsveld. Hoe outreachend werken binnen dit spectrum beweegt, is een blinde vlek in de literatuur. Dit beschrijvend onderzoek wil hieraan tegemoetkomen en de bevindingen kunnen bijdragen aan de wetenschappelijke kennis over outreachend werken in de praktijkcontext. Dit kan bevorderlijk zijn voor de kwaliteit van deze werkvorm en bijgevolg haar doelgroep.

In dit licht is Mechelen, waar verscheidene diensten sterk inzetten op outreachend werken, een interessante context om via interviews bij outreachers en hun leidinggevenden te peilen naar:

- A. Hoe percipiëren outreachwerkers structureel werken binnen hun dagelijkse opdracht?
- B. Welke componenten van structureel sociaal werk zijn er terug te vinden in de Mechelse outreachpraktijken?
- C. Hoe wordt de doelgroep betrokken bij structureel georiënteerde acties door outreachwerkingen?
- D. Welke kansen, drempels en motivaties identificeren outreachwerkers om structureel te werken in hun praktijk?

Om deze vragen te beantwoorden worden outreachend werken en structureel werken gekaderd binnen de literatuur. Vervolgens wordt het onderzoekszopzet uit de doeken gedaan, gevolgd door een weergave van de resultaten uit de data-analyse. Ten slotte wordt een discussie omtrent de vaststellingen geformuleerd om nadien af te sluiten met een bondig slotbesluit.

2. Literatuurstudie

Deze sectie belicht op basis van internationale literatuur de centrale concepten van dit onderzoek. Vooreerst wordt de populariteit van outreachend werken, haar veelzijdigheid, structureel potentieel en functie binnen toegankelijkheidsbevordering tegen het licht gehouden. Vervolgens wordt structureel sociaal werk uitgediept door het ontologisch te situeren en te kaderen binnen verschillende benaderingen. Aansluitend komen diverse strategieën in de beleidspraktijk aan bod en wordt het onderscheid tussen structureel werken en politisering verduidelijkt. Het betrekken van de doelgroep is een belangrijk aspect in het vormgevingsproces van structureel werken, waarvan de betekenis naderhand wordt toegelicht. Afsluitend worden determinanten voor het opnemen van een structurele rol uitgewerkt. Ter duiding van kernconcepten doorheen de tekst, worden illustraties uit diverse outreachpraktijken toegevoegd.

2.1 Outreachend werken

2.1.1 De groeispurt van outreachend werken

Outreachend werken is in **opmars** en wint aan populariteit (Beelen et al., 2014; Dewaele, 2022; Grymonprez et al., 2017; Jiao et al., 2022). Dit wordt volgens Beelen et al. (2014) gestimuleerd door veranderingen in de relaties tussen overheid, voorzieningen en burger.

Zo schuift de overheid **vermaatschappelijking** van de zorg naar voren als hefboom om maatschappelijke integratie van kwetsbare doelgroepen te bevorderen. Hierbij moedigt men burgers aan zich te engageren om kwetsbare mensen te ondersteunen in hun eigen leefomgeving. Voor de uitrol van dit discours is het lokale bestuur een belangrijke actor (Vlaanderen, z.d.). Op dat niveau worden vaker en uitdrukkelijker samenlevingsperikelen aangeduid en vastgenomen rechtstreeks met de burger. Evengoed staan lokale overheden voor uitdagingen om het complexe veld aan organisaties en sectoren op elkaar af te stemmen om een antwoord te bieden op gecompliceerde samenlevingsproblemen. Dit resulteert in de organisatie en sturing van lokale projecten, waarbij soms gekeken wordt naar een aanklappende houding ten aanzien van kwetsbare doelgroepen. Tegen deze achtergrond aanschouwt men outreachend werken vaak als een manier om vanuit haar nabijheid en presentie in de leefwereld van mensen met een zorgnood netwerken te versterken, te verbinden en te herwaarderen (Beelen et al., 2014). Deze vermaatschappelijking gaat volgens Grymonprez en Roose (2014) eveneens gepaard met het intomen van de instroom naar zorgvoorzieningen.

Daarnaast is het **zorg-, hulp- en dienstverleningsaanbod ontoegankelijker** geworden. Het is gefragmenteerder en gespecialiseerder, waardoor onvoldoende tegemoetgekomen wordt aan complexe hulpvragen (Beelen et al., 2014). Aansluitend is dat aanbod onderhevig aan commercialisering waardoor de winstgevendheid van de organisatie kan primeren boven de belangen van de cliënten. Dit kan ertoe leiden dat het oplossen van weerbarstige cliëntproblemen wordt vermeden omdat de investeringsmiddelen daarvoor niet bijdragen aan de rentabiliteit van de organisatie (Raeymaeckers et al., 2016). In het kader van deze evoluties kijkt men wel eens naar outreachend werken om de toegang tot het hulp-, zorg- en dienstverleningsaanbod te verbeteren (Beelen et al., 2014). Volgens Van Lancker et al. (2020) kan het een antwoord bieden om onderbescherming (het niet realiseren van rechten) tegen te gaan omdat outreachers samen met de doelgroep hun rechten kunnen verkennen.

Interessant om hierbij aan te stippen is dat outreachend werken zich in een **paradoxe situatie** bevindt. Enerzijds wordt het ingezet om de toegankelijkheid van zorgvoorzieningen te bevorderen (onderbescherming tegengaan) (Van Lancker et al., 2020) en anderzijds om mensen met een ondersteuningsnood te ondersteunen in de eigen leefomgeving om zo de instroom van zorg-, hulp- en dienstverlening terug te dringen (Grymonprez en Roose, 2014).

2.1.2 Op zoek naar een definitie

2.1.2.1 Een meerduidige conceptuele invulling

De toenemende belangstelling voor outreachend werken draagt bij aan de expansie ervan (Dewaele, 2022; Jiao et al., 2022). Dit resulteert in een grote diversiteit aan **werkvormen** zoals straathoekwerk, thuisbegeleidingen, (jeugd)opbouwwerk, mobiele organisaties, bemoeizorg, ... Daarnaast zijn deze werkvormen terug te vinden in uiteenlopende sectoren: drughulpverlening, stedelijke dienstverlening, algemeen welzijnswerk, geestelijke gezondheidszorg, gehandicaptenzorg, OCMW's, etc. (Beelen et al., 2014). Hierdoor is het onderhevig aan een meerduidige conceptuele invulling (Andersson, 2013; Dewaele, 2022). Dewson et al. stellen: "Outreach is a term that is often used, but rarely explained" (2006, p.1).

Volgens Andersson (2013) bestaat er tussen outreachwerkingen weinig methodologische discussie omwille van de context-specifieke eigenheid van het werk, de diverse achterliggende doelstellingen die ze nastreven en de praktijkkennis die in de eigen organisatie blijft kleven. Daarnaast schijnen werkers onwillig om gestructureerde methoden te hanteren omdat ze de neiging hebben te steunen op flexibiliteit, engagement en praktijkervaring. **Outreachend werken is eerder een attitude** dan een methodiek. Dit maakt het lastig om outreachend werken eenduidig te omschrijven of te generaliseren (Andersson, 2013).

Middels onderzoek bij Zweedse jeugdwerkers doet Andersson (2013) een **poging tot kenschets** en destilleert drie kerntaken: 1) contact maken met de doelgroep door present te zijn in hun leefomgeving, 2) sociale veranderingsprocessen initiëren door trajecten aan te gaan of gebruik te maken van zorg-, dienst- en hulpverlening en 3) het faciliteren van deze processen door ondersteuning aan te bieden in de vorm van doorverwijzing, belangenbehartiging tot praktische dienstverlening. De inhoudelijke vormgeving hiervan in de praktijk kan verschillen.

2.1.2.2 Van een enge naar een brede definitie

De **eenvoudigste definities** omschrijven outreachend werken als een werkvorm die de veilige omgeving van de hulp- en dienstverlenende organisatie verlaat om actief naar de doelgroep toe te trekken, of ze handelen over het installeren van bruggen tussen doelgroep en het bestaande dienstverleningsaanbod, of ze benadrukken het belang van mensen te helpen die men onvoldoende of niet bereikt. Daarnaast bestaan er definities specifiek voor bepaalde doelgroepen (Szeintuch, 2015).

Structurele barrières wegwerken ten voordele van de doelgroep wordt **nauwelijks gedefinieerd**, aldus Jiao et al. (2022). Andersson (2013) spreekt over sociale veranderingsprocessen initiëren als essentiële opdracht voor outreachers. Ze dienen mensen te helpen om sociale exclusie te voorkomen, drempels en stigma weg te werken (Nsour et al., 2020). The International Network of Social Street Workers (2008) heeft het over uitsluiting reduceren en politiek en sociaal bewustzijn versterken bij

beleidsmakers en de samenleving. Een **ruimere definitie** en interessant voor de Vlaamse context vinden we terug bij het expertisecentrum voor outreachend werken “Reach Out!”:

Outreachend werken is een werkwijze, die uitgaat van een actieve benadering en gericht is op het **bevorderen van welzijn**. De werker vertrekt vanuit de participatieve basishouding en richt zich op kwetsbare doelgroepen die **niet of ontoereikend bereikt** worden door het huidige dienst-, hulp- en zorgverleningsaanbod. Dit door zich te begeven in hun leefwereld met erkenning van de daar geldende waarden en normen. Met outreachend werken streeft men naar een **wederzijdse afstemming** tussen de doelgroep, hun netwerk, het maatschappelijk aanbod en de ruimere samenleving. (Beelen et al., 2014, p.97)

Belangrijk in deze definitie zijn de woorden ‘bevorderen van welzijn’, ‘doelgroepen die niet of ontoereikend bereikt worden’ en ‘wederzijdse afstemming tussen de doelgroep, hun netwerk, het maatschappelijk aanbod en de ruimere samenleving’. Deze onderdelen impliceren dat outreachend werken een structurele functie te vervullen heeft.

Enerzijds heeft dit betrekking op de **toegankelijkheid bevorderen** van zorg-, hulp- en dienstverlening voor de individuele cliënt en ruimer genomen de doelgroep. Evenzeer tracht men dit te verbeteren op het niveau van de bredere samenleving en wordt getracht het maatschappelijk draagvlak te beïnvloeden. Anderzijds betekent dit het ondersteunen van de doelgroep op het gebied van **diversiteit en inclusie**. Hierbij gaat de werker op microniveau op zoek naar sterktes van cliënten en hun omgeving. Op mesoniveau probeert de werker de ruime leefomgeving te beïnvloeden door het netwerk te (re)activeren. Op macroniveau is het zaak om verdraagzaamheid in de samenleving te bespoedigen (Beelen et al., 2014).

Waar Beelen et al. (2014) structureel werken percipiëren als **opdracht voor alle vormen van outreachend werken**, herkent Omlo (2017) dit enkel bij een specifieke vorm van outreachend werken zoals het opbouwwerk. Dit werk investeert in het verbeteren van de woon- en leefomstandigheden van buurtbewoners door structurele barrières te reduceren of weg te nemen. Dit beschrijft hij als het politiserend model.

2.1.3 Inpassen in het systeem of het systeem aanpassen?

Binnen de logica van de vermaatschappelijking van de zorg, waar de nadruk ligt op het ontwikkelen van individuele sterktes en het inperken van instroom in zorgvoorzieningen, dienen outreachende werkingen waakzaam te zijn dat ze niet als **poortwachters** worden ingezet om de toegang ertoe te beheersen. Deze beheersing uit zich mogelijks in het uitselcteren wie wel of niet toegang krijgt tot bepaalde diensten (Grymonprez & Roose, 2014). Daarnaast kan outreachend werken worden ingezet als oplossing en opvulling van gaten in het zorgaanbod (Grymonprez et al., 2017). Outreachend werken zou juist het omgekeerde doel moeten dienen, namelijk de toegankelijkheid stimuleren door **in- en uitsluitingsprocessen bespreekbaar** te maken en de betekenis van zorg centraal te stellen in het streven naar menselijke waardigheid (Grymonprez & Roose, 2014). Deze tussenkomsten dienen plaats te vinden op vlak van sociale dienstverlening en de ruimere samenleving (Grymonprez et al., 2017). Grymonprez et al. (2017) maken hierbij het onderscheid tussen een minimalistische residuele benadering (toegang bewaken) en een maximalistische structurele benadering (toegankelijkheid bevorderen).

Het begunstigen van toegankelijkheid kan vanuit twee zienswijzen worden opgevat. Langs de ene kant bestaat er een **universeel perspectief**. Hier wordt outreachend werken ingezet om doelgroepen in te sluiten in het bestaande sociale dienstaanbod, zonder het in vraag te stellen. Op die manier worden 'ze' gekneed naar de heersende moraal in de samenleving. Langs de andere kant is er een **transformatief blikveld**, waarbij outreachers die moraliteit bevragen en uitdagen ten voordele van de doelgroep (Grymonprez & Roose, 2022): "if access is to be a process of inclusion, then the 'we' that is at stake needs to be transformed. Access cannot produce a socially inclusive society if its model is that 'We' can make 'Them' more like 'Us'" (Clarke, 2004, p. 223). Reflexiviteit is hierbij een belangrijke eigenschap (Grymonprez et al., 2021).

2.2 Structureel werken: een term die vele ladingen dekt

Toegankelijkheidsbevordering van sociale dienstverlening, empowerment van de doelgroep en het stimuleren van maatschappelijk draagvlak voor de doelgroep door outreachend werken (Beelen et al., 2014), past binnen de brede consensus in sociaal werk die de signaalfunctie als **één van haar kernopdrachten** ziet (Hermans, 2014). Signaleren definiëren Scholte en van Splunteren (1996) als: "Het opvangen van en betekenis toekennen aan gebeurtenissen binnen en buiten de beroepspraktijk, die de sociale omstandigheden van de (potentiële) cliënten negatief kunnen beïnvloeden. Signaleren is - direct dan wel indirect- gericht op verbetering van de situatie van (potentiële) cliënten" (p.16). Het gaat verder dan het identificeren en bespreekbaar maken van structurele probleemorzaken, ook actie ondernemen hoort erbij (Sluiter, 2010). In de omvangrijke Angelsaksische literatuur wordt gesproken over 'structureel sociaal werk' en wordt in dit werk gehanteerd als referentiekader.

2.2.1 Ontologische situering

Sociaal werk is een kind van zijn tijd, **sociaal geconstrueerd** door de bredere context waarin het opereert. Het wordt gevormd door de kijk naar sociale problemen in een bepaalde tijdsgeest en hoe er nagedacht wordt over de aanpak ervan. Sociaal werk is het product van de interactie tussen alle actoren in de sociaalwerkpraktijk, de organisatie van de professie en de theorievorming over sociaal werk (Payne, 1991). Dit genereert **diverse perspectieven** op de rol van sociaal werk, alsook outreachend werken (Beelen et al., 2014).

Ornellas et al. (2018) identificeren vier ontologische kaders. Het interpretatief-therapeutisch kader focust op individueel empowerment om verbinding met de samenleving te bewerkstelligen. Het individu-reformistisch kader erkent de bestaande maatschappelijke orde waarin individuen dienen te worden ingepast. Het neoliberal-managerialistisch kader bekijkt sociaal werk als een zakelijk gegeven met meritocratische eigenschappen. Ten slotte concentreert het **socialistisch-collectivistisch kader** zich op het nastreven van sociale transformatie door sociale en collectieve actie. Het stelt namelijk dat individuele zelfontwikkeling belemmerd wordt door hoe de huidige samenleving is georganiseerd omdat die ongelijkheid, uitsluiting en onderdrukking produceert. Deze structurele mechanismen dient sociaal werk aan te pakken door collectieve oplossingen voor individuele problemen na te streven, structurele bronnen van onrechtvaardigheid uit te dagen en kritisch bewustzijn te stimuleren (Ornellas et al., 2018). Het is binnen deze visie dat structureel sociaal werk een plek krijgt.

De huidige **globale sociaalwerkdefinitie** onderstreept het belang van deze structurele benadering omdat een te sterke nadruk op het individu geen afdoend antwoord biedt op dieperliggende

structurele problemen, aldus Ornellas et al. (2018). Sociale rechtvaardigheid is een individuele en collectieve aangelegenheid. Driessens en Geldof (2009) verwoorden: “Goed sociaal werk heeft een individueel veranderingsaspect, maar vereist ook een aanpak van structuren en processen in onze samenleving die onwelzijn produceren” (p.11).

2.2.2 Drie benaderingen in structureel werken

Over wat structureel sociaal werk inhoudt, zijn reeds veel pennen in beweging gebracht. In die hoeveelheid aan invullingen ontwaart Hermans (2014) drie benaderingen. Op het niveau van de **samenleving** bevindt zich de radicale benadering. Op het niveau van de **sociaal werkprofessie** situeert zich de kritische benadering. Op het niveau van het **beleid** residueert de beleidsgerichte benadering. Tabel 1 vat het samen.

Benadering	Typen	Hoe
Radical benadering (Samenleving)	Radicaal humanisme	Aansterken kritisch bewustzijn doelgroep onrechtvaardige maatschappelijke positie
	Radicaal structuralisme	Maatschappelijke bewustwording
Kritische benadering (Sociaal werkprofessie)	Ontsluieren verdrukkingsmechanismen in de samenleving	Reflexiviteit sociaal werk
	Ontsluieren onderdrukkingsmechanismen sociaal werkpraktijk = ‘Anti- oppressive practice’	Reflexiviteit professioneel handelen
Beleidsgerichte benadering (Beleid)	‘Social, class or structural advocacy’	Beleidsbeïnvloeding d.m.v. diverse activiteiten

Tabel 1: Benaderingen structureel werken

2.2.2.1 Een radicale benadering

Het zwaartepunt bij de radicale benadering ligt in de **onrechtvaardige constellatie van de samenleving** die geworteld is in scheve economische- en machtsverdelingen. Ferguson (2009) en Lavalette (2011) wijzen hier met de vinger naar het neoliberalisme. In deze benadering dient sociaal werk weerstand te bieden en actie te voeren tegen heersende economische, politieke en maatschappelijke logica's en zich te plooiën naar de noden van de meest kwetsbare mensen. Bouverne-De Bie en Ewijk (2008) spreken in dit verband over de sociaal-politieke dimensie waarbij sociaal werkers het debat moeten blijven voeren in hun opdracht om sociale rechtvaardigheid na te streven.

Mullaly (2019) onderscheidt binnen deze strekking twee varianten. Ten eerste bestaat het **radicaal humanisme** dat hij omschrijft als ‘working within (and against) the system’. Centraal staat het versterken van de doelgroep om zodoende de samenleving te veranderen. Een voorwaarde tot sociale

transformatie is het kritisch bewustzijn van kwetsbare mensen stimuleren door vorming en culturele actie. Sociaal werkers stellen volgens Murray en Hick (2012) in de praktijk vanzelfsprekendheden bij de doelgroep in vraag en helpen onderdrukkende machtsstructuren te ontmaskeren die hun leven vormgeven. De oorzaken najagen van hun maatschappelijke positie vormt een collectieve bewustwording en identiteit die sociale actie bespoedigt.

Een praktijkvoorbeeld hiervan is Collectief Cartache waarbij Brusselse opbouwwerkers rechthebbenden op een leefloon ondersteunen in het verheffen van hun stem om de toegenomen voorwaardelijkheid van dat recht bij de publieke en politieke opinie terug te dringen. Het wil de ongelijke machtsverhoudingen in de samenleving tussen personen die werken en niet werken doen kantelen (Collectief Cartache, 2020).

Ten tweede is er het **radicaal structuralisme** dat Mullaly (2019) aanduidt als ‘working outside (and against) the system’ en zich richt op maatschappelijke bewustwording. Een conceptualisering van deze variant in de praktijk is terug te vinden in de vorm van sociaal activisme en het nastreven van politieke verandering (Murray & Hick, 2012). Dit wordt vormgegeven door collectieve bottom-up strategieën zoals aansluiting zoeken bij gelijkgezinde organisaties, banden versterken met vakbonden, fora voor debat tussen sociaal werkers installeren, cliëntenorganisaties ondersteunen en inzetten op groeps- en opbouwwerk (Collins, 2009). Ook het opzetten van alternatieve voorzieningen sluit hierbij aan (Mullaly, 2019). Dialoog met het beleid is niet aan de orde, aangezien het in de kaarten speelt van een samenleving die onrechtvaardigheid organiseert (Vereecke et al., 2019).

De ‘Kartonnen Dozen’ actie van het straathoekwerk in Sint-Niklaas is een illustratie van deze benadering. Op het centrale marktplein werden samen met de doelgroep kartonnen huisjes gebouwd om de woonproblematiek van de meest kwetsbaren aan te klagen. Om de actie op te luisteren spraken actievoerders de aanwezigen toe, werden er strijdliederen gezongen en vonden er optredens plaats. Om hun punt extra kracht bij te zetten overnachtten de aanwezigen in de kartonnen dozen (Vlastrov, 2010).

2.2.2.2 Een kritische benadering

Naast sociale verandering nastreven op samenlevingsniveau, kan het ook door de **eigen sociaal werkprofessie in vraag te stellen**. Deze kritische benadering vertrekt vanuit het kritische en reflexieve karakter van sociaal werk t.a.v. zichzelf, ten voordele van de doelgroep (Hermans, 2014).

Door kritische reflectie over hoe de sociaal werkprofessie functioneert kunnen **onderdrukkingsmechanismen op maatschappelijk vlak** tevoorschijn komen. Het ontsluiten van eigen vooronderstellingen biedt tevens handvaten om bewustwording bij de doelgroep aan te wakkeren over hun onrechtvaardige maatschappelijke positie. Dit kan individuen versterken om zelf sociale verandering te initiëren (Fook, 2002). Waar Fook (2002) focust op het ontmaskeren van verdrukkingsmechanismen in de samenleving, concentreert Dominelli (2009) zich met haar ‘anti-oppressive practice’ op het **handelen van de sociaal werker zelf**. Onderdrukkingsmechanismen kunnen onbewust worden geïnternaliseerd door werkers en gereproduceerd tegenover haar doelgroepen. Zij vult de kritische benadering emancipatorisch in: “It identifies the oppressive nature of contemporary social relations and argues that social workers have a responsibility to do something

about these while helping people as individuals” (Dominelli, 2009, p. 13). Kritisch sociaal werk streeft naar een **gelijkwaardige hulpverleningsrelatie** (Fook, 2002) en maximale bewegingsvrijheid van de doelgroep door bijvoorbeeld transparant te zijn in de interventies, hen actief te betrekken bij beslissingen en hen inspraak te geven op het niveau van de sociaal werk organisatie (Murray & Hick, 2012).

Onderzoek van Grymonprez et al. (2021) dat binnen deze benadering kadert, demonstreert welke tactieken outreachers aanwenden om symbolische grenzen die hulpverleners trekken t.a.v. daklozen te overstijgen. Zo nodigen outreachers hulpverleners uit om daklozen in hun leefomgeving te ontmoeten, vertalen ze de werkelijkheid vanuit daklozenperspectief, zetten ze vraagtekens bij heersende kennisclaims en zoeken ze verbinding met hulpverleners die het perspectief van hun organisatie naar daklozen willen transformeren.

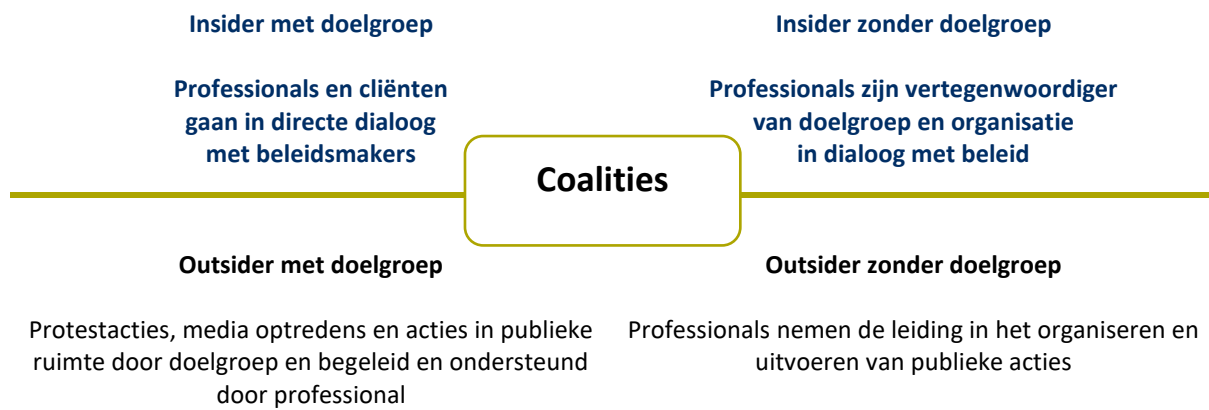
2.2.2.3 Een beleidsgerichte benadering

Tenslotte onderscheidt Hermans (2014) een beleidsgerichte benadering. Deze vorm zet zich niet af tegen het beleid zoals de radicale variant, maar zoekt juist toenadering om er invloed op te kunnen uitoefenen. Weiss-Gal (2013) kwalificeert dit als **‘policy practice’**. De beleidsbeïnvloedende activiteiten van sociaal werkers kaderen binnen de uitoefening van de job en streven verandering in het beleid na op diverse niveaus. De focus hierbij betreft: “The formulation and implementation of new policies, as well as on existing policies and suggested changes in them” (Weiss-Gal, 2013, p. 304). Men tracht in te werken op de hele beleidscyclus (Hermans, 2014). Deze sociale beleidsdimensie spitst zich toe op de organisatie van maatschappelijke voorzieningen om aldaar de toegang te blijven waarborgen, aldus Bouverne-De Bie & Ewijk (2008). Weiss en Gal (2009) spreken in dit verband over ‘social, class or structural advocacy’, waarbij structurele belangenbehartiging vertrekt vanuit signalen van de doelgroep waarop diverse activiteiten worden geënt om beleidsmakers te beïnvloeden. Het gaat over beleidssignalen, lobbywerk, media-optredens, beleidsnota’s, bewustmakingcampagnes, onderhandeling, ... (Weiss & Gal, 2009).

Hermans (2014) meent dat het **structureel sociaal werk in België** het meest aanleunt bij het beleidsgerichte, weliswaar met licht kritische ondertoon. Sociaalwerkorganisaties zijn volgens hem voornamelijk afhankelijk van overheidssubsidies, waardoor men een gemoedelijkere benadering hanteert. Dit kan begrepen worden binnen de corporatistische traditie van samenwerking tussen overheid en middenveldorganisaties waar veel sociaal werkers actief zijn. In die samenwerking is er ruimte voor belangenbehartiging voor de achterban van middenveldorganisaties en overleg over hun beleidsuitvoering (Oosterlynck & Carré, 2021). In Engeland of Amerika komt de radicale benadering meer voor, omdat de financiering van sociaal werk meer vanuit private middelen gebeurt (Hermans, 2014).

2.2.3 Beleidsgerichte strategieën

In de context van de beleidsgerichte benadering kunnen volgens Raeymaeckers (2021) diverse beleidsbeïnvloedende strategieën worden onderscheiden. Deze verschillen door de afstand die ze hebben tot het beleid en in welke mate de doelgroep wordt betrokken. Daarnaast kunnen coalities met partners worden aangegaan.

Figuur 1: Overgenomen uit *Denken over Sociaal werk* (p.385), door P. Raeymaeckers, 2021, Acco.

Indien er directe dialoog is tussen sociaal werkers en beleidsmakers spreekt men van **insider strategieën**. Het gaat dan over contact met relevante actoren zoals bijvoorbeeld politici en ambtenaren (Binderkrantz, 2005). Deze rechtstreekse contacten zijn veelal geformaliseerd via vaste structuren zoals adviesorganen waarbinnen gereflecteerd wordt over sociaal beleid. Daarnaast kan dit ook op een informele manier verlopen en buiten vaststaande structuren plaats vinden (De Corte & Roose, 2018). Almog-Bar (2018) stelt: “Insider tactics are intended to change policy through direct work with policy-makers and other institutional elites that emphasize working inside the system” (p. 415). Eenmaal door coöperatie een insider status is verworven, voelen sociaal werkers of hun organisaties zich zelfzeker genoeg om outsider strategieën te hanteren, aldus Almog-Bar (2018).

Het betrekken van jongeren bij het overlastbeleid in Turnhout is hier een exempl van. De outreachende werker bracht jongeren in rechte reeks contact met de burgemeester omwille van de repressieve maatregelen tegen hen. Hierdoor mochten ze zich vertegenwoordigen op de preventieraden en schreef de stad een visietekst waarin rondhangen als recht werd erkend. De politie veranderde eveneens haar beleid op straat naar meer presentie (Vlastrov, 2010).

Outsider strategieën verwijzen naar onrechtstreekse beleidsbeïnvloeding. Het vindt plaats buiten het institutionele kader en werkt ‘buiten het systeem’ (Mosely, 2011). De activiteiten zijn gericht naar de burger om de publieke opinie te beïnvloeden. Op die manier worden beleidsmakers indirect aangesproken (De Corte & Roose, 2018). De Corte en Roose (2018) herkennen hierbij **conflictueuze en niet-conflictueuze strategieën**. Conflictueuze strategieën verwijzen voornamelijk naar diverse vormen van georganiseerd protest zoals bijvoorbeeld demonstraties, stakingen, publieke acties of zelfs het aanspannen van rechtszaken. Hierbij is het doel niet zozeer om het beleid voor te lichten, maar om het uit te dagen en gemaakte keuzes te bekampen. Niet-conflictueuze strategieën refereren naar informerende activiteiten waarbij sterk gebruik wordt gemaakt van allerlei mediakanalen zoals interviews geven, deelnemen aan talkshows, ... Evengoed kunnen deze strategieën betrekking hebben op sensibilisering die maatschappelijke bewustwording nastreeft (De Corte & Roose, 2018).

Een voorbeeld van deze strategie is de ‘Woonkamer’ activiteit van WakaWaka Generation uit Mechelen. Deze informele jongerengroep bouwde een woonkamer na in het Mechels treinstation en lieten er hiphop optredens en breakdance acts doorgaan. De straathoekwerker ondersteunde hen in het bepalen van een tactiek om de aandacht van het beleid te trekken. Zij zochten namelijk een vaste locatie om een jeugdwerking uit te kunnen bouwen (Sillis, 2011). Niet veel later werden ze uitgenodigd op het kabinet van de bevoegde schepen.

Collectieve strategieën volstreken zich door coalitievorming tussen sociaal werkers of hun organisaties om het beleid te beïnvloeden. Deze samenwerkingsverbanden komen vaak tot stand indien men omwille van beperkte middelen of legitimiteit, individueel weinig invloed kan uitoefenen. Deze allianties bundelen hun krachten en kunnen tijdelijk of van blijvende aard zijn. Een illustratie van een samenwerking op langere termijn is een koepelorganisatie (De Corte & Roose, 2018). Omwille van de veelvuldige en intensieve contacten die coalities onderhouden met beleidsmakers, zijn ze succesvoller in de beleidsbeïnvloeding dan individuele werkers of organisaties (Raeymaeckers, 2021). Coalitievorming versterkt de belangenbehartiging doordat een breder maatschappelijk draagvlak wordt geïnstalleerd (De Corte & Verschuere, 2015).

‘De Langste Wachtrij’ is hier een illustratie van. Dit Gents initiatief, een samenwerking tussen diverse outreachwerkingen (Samenlevingsopbouw, geestelijke gezondheidszorg en de dienst outreachend werken), trachtte het wereldrecord wachten te verbreken. Deze ludieke actie stelde het beleid omtrent de vele wachtlijsten (sociale huisvesting, geestelijke gezondheidszorg, ...) aan de kaak (Vermeulen, 2022).

2.2.4 De publieke rol van de professional

De laatste jaren maakt **politisering** opgang. Het is een manier om structureel werk te realiseren waarbij professionals de bestaande maatschappelijke orde uitdagen door expliciet het publiek debat op te zoeken (Debaene & Van Bouchaute, 2019; Debruyne et al., 2021; Oosterlynck & Carré, 2021). Oosterlynck et al. (2018) omschrijven: “Politisering verwijst naar praktijken die bijdragen aan de organisatie van het publieke meningsverschil over hoe we onze samenleving organiseren”. Dat meningsverschil is verweven met machtsverhoudingen en machtsordes die in vraag worden gesteld. De status-quo wordt uitgedaagd en politisering draagt op die wijze bij aan een vitale democratie (Debruyne et al., 2021).

Politisering is steeds structureel werk, terwijl **structureel werken niet altijd politiserend** is. Auteurs van de sociaalwerkconferentie verduidelijken: “Structureel sociaal werk focust op het mobiliseren van de structurele hefboomen die er binnen een bepaalde samenleving zijn, terwijl politiserend sociaal werk in essentie gaat om het argumenteren van de nood aan nieuwe structurele hefboomen” (Thys et al., 2022). Oosterlynck et al. (2018) maken een differentiatie tussen het opnemen van een politieke rol en politisering. Een politieke rol opnemen streeft of pleit naar maatschappelijke en politieke verandering. Het expliciteert het publieke karakter zoals politisering doet echter niet. Signaalwerk, direct lobbywerk en beleidswerk zijn structureel werk, maar niet per definitie politiserend (Debaene & Van Bouchaute, 2019; Debruyne et al., 2021).

Binnen het concept politisering schuiven Debruyne et al. (2021) ‘**prefiguratieve politiek**’ naar voor als een interessante strategie voor sociaal werkers. Prefiguratieve praktijken leggen de nadruk op het hier en nu en ontwikkelen maatschappelijke alternatieven in de huidige ordening van de samenleving. Het zijn als het ware voorafspiegelingen hoe de toekomstige samenleving eruit zou moeten zien (Debruyne et al., 2021). Doel en middelen worden aan elkaar gekoppeld, waarbij de overheid niet als middel wordt begrepen (van de Sande, 2014). Kortom, door in de praktijk het doel te praktiseren kan een beter beeld worden gevormd van hoe het ideaal eruit moet zien (Graeber, 2002). Het gaat over verandering doen. Alternatieve woonpraktijken zijn hier een illustratie van.

Onderzoek van Thys et al. (2021) stelt echter vast dat er in de praktijk heel wat **spraakverwarring** bestaat over de invulling van het concept politisering. Een illustratie hiervan bij outreachend werken

is bijvoorbeeld terug te vinden in 'Straathoekwerk het Boek' (SAM vzw & LiSS, 2021) waar structureel werken en politiserend werken als synoniemen worden opgevoerd. Tevens stelt het onderzoek dat politisering weinig plaats krijgt binnen de vele manieren om structureel te werken en blijkt er een grote afstand tussen het theoretische discours en de dagelijkse praktijk te bestaan (Thys et al., 2021).

2.2.5 Rol van de doelgroep

2.2.5.1 Emancipatie van de doelgroep

Door samen met de doelgroep **de positie in de samenleving te ontdekken** kan er volgens Freire (Achterhuis, 1975) transformatief potentieel ontstaan om ze te veranderen. Mensen die onderdrukt worden hullen zich in een 'cultuur van het zwijgen'. Ze ondergaan hun situatie die ze na verloop normaal en onveranderlijk gaan beschouwen, waardoor ze die onderdrukking internaliseren. Hiervoor is 'culturele actie' nodig waardoor mensen '**conscientiseren**'. Dit is een ontwikkelingsproces van kritisch bewustzijn t.a.v. de sociale realiteit door reflectie en actie. Hierdoor wordt het mogelijk om de werkelijkheid niet meer als een vaststaande ordening te percipiëren, maar als een product van menselijk handelen waaruit emancipatie ontstaat. Bij outreachend werken krijgt dit vorm door **emancipatorisch te werken** met de doelgroep, aldus Beelen et al. (2014). Kwetsbare mensen worden in deze benadering versterkt in het maken van keuzes door ze te (h)erkennen in hun vaardigheden en overlevingsstrategieën. Ze worden eerbiedigd als actieve zelfbepalers, waardoor de negatief sociaal geconstrueerde identiteit bespreekbaar wordt. Dit biedt aangrijpingspunten om samen verandering te initiëren (Beelen et al., 2014).

2.2.5.2 De doelgroep aan het stuur

Moreau (Carniol, 1992), sterk geïnspireerd door Freire, stelt de cliënt centraal en streeft naar het ondernemen van sociale actie: "The central goal of structural social work is to help clients develop social praxis – that is, to help them to critically reflect on their personal/political situation and to develop consequent personal and political plans of action" (Moreau, 1979, p. 82). Vanuit evenwaardige en wederkerige dialoog met de sociaal werker worden empowermentprocessen geïnitieerd die het mogelijk maken voor doelgroep en werkers om dominante ideologieën, structuren en sociale relaties te helpen transformeren (Carniol, 1992). Moreau ziet **structureel werk als een praktijkhandeling waarbij de cliënt de controle krijgt over zijn situatie** in plaats van de sociaal werker. Die cliëntcontrole wordt verworven door hen toegang tot materiële hulpbronnen te verlenen, machtsvrije gelijkwaardigheid te realiseren, groter collectief bewustzijn over systematische onderdrukkingsmechanismen te bewerkstelligen om samen activistisch deel te nemen bij sociale bewegingen en verantwoordelijkheid te stimuleren om zichzelf bij te sturen onder onderdrukking (Carniol, 1992).

2.2.6 Elite strategieën en empowerment strategieën

De sociale professional kan in naam van de doelgroep zijn signaalfunctie opnemen of dit samen met de doelgroep doen (De Corte et al., 2022). In het eerste geval komt de doelgroep niet in beeld en wendt de professional bewust en actief zijn expertise aan om gehoord te worden. (Onyx et al., 2010). Donaldson (2007) en Onyx et al. (2010) spreken in dit verband over **elite strategieën**. In het tweede geval wordt de doelgroep actief betrokken in de vormgeving en het uitbrengen van hun stem. Op die manier worden bekommernissen en belangen door de doelgroep zichtbaar gemaakt voor beleidsmakers en de bredere samenleving (Onyx et al., 2010). Donaldson (2007) en Onyx et al. (2010) classificeren dit als **empowerment strategieën**. 'De Droomhut', een project van J100 (een samenwerking tussen diverse Antwerpse jongerenwerkingen) is hier een voorbeeld van. Jongeren

bouwden deze hut als eigen stek om samen te komen, te praten over hoe zij de toekomst zien en om in dialoog te gaan met beleidsmakers (ADA, 2020).

Volgens Donaldsons' onderzoek (2007) worden elite strategieën geprefereerd boven empowerment strategieën. Zij voegt daaraan toe: "This preference may reflect paternalistic attitudes toward the client role in advocacy practice, a lack of skill or knowledge about meaningfully engaging clients in advocacy, a lack of agency capacity to use client empowerment methods" (p. 154). Het risico bij deze strategieën is dat professionals **boven de hoofden van de doelgroep** spreken (Raeymaeckers, 2021). Sociaal werkpraktijken houden volgens Krumer-Nevo (2008) nog te weinig rekening met de stem en ervaringen van de doelgroep. Zij ijvert voor een armoedesensitief sociaal werk, waarbij de sociaal werker niet als expert, maar als partner met de doelgroep optreedt. Ook uit onderzoek van Grymonprez (2012) bij straathoekwerkers blijkt een lage betrokkenheid van de doelgroep bij structureel werken te bestaan. Tevens vertoont een publicatie van de koepelorganisatie Vlastrov (Vlaams Straathoekwerk Overleg) met illustraties over structureel werken, dat de betrokkenheid van de doelgroep veelal buiten beeld blijft.

George et al. (2007) beklemtonen de betekenis van empowerment en participatief werken. Door een warm onthaal, informaliteit en een klimaat van gelijkwaardigheid te creëren kunnen vertrouwensrelaties en evenwaardige dialoog met de doelgroep tot stand komen. Dit overstijgt de reguliere dienstverlening, biedt kansen tot empowerment en initieert micro- en macro veranderingsprocessen. Dit blijkt ook uit onderzoek van Raeymaeckers et al. (2022) bij Vlaamse buurtwerkers. Zij blijken **legitimiteit** te bewerkstelligen bij de doelgroep middels het inrichten van 'safe spaces' met een laagdrempelig en informeel karakter. Daarnaast wekken ze vertrouwen op door nabij te zijn en in te gaan op individuele behoeften. Op die manier genereren ze input voor hun belangenbehartigingsfunctie. Door deze individuele behoeften te collectiviseren vinden ze daarna legitieme doorgang om te dialogeren met beleidsmakers. Dit wordt als een meerwaarde voor het beleid aanschouwd en niet als kritiek. Belangrijk bij deze participatiepraktijken is om aandachtig te zijn voor scheve machtsverhoudingen en ongelijkheden tussen werkers en doelgroep. Zowel op vlak van hoe de doelgroep zijn stem kan laten horen, wie van zich kan laten horen en welke vorm van sociale rechtvaardigheid er wordt nagestreefd (Boone et al., 2019).

2.2.7 Makkelijker gezegd dan gedaan?

Verschillende auteurs zijn **bezorgd over de structurele missie** van sociaal werk en menen dat het een individuele benaderingsrichting wordt uitgeduwd (Driessens & Geldof, 2009; Ferguson, 2009; Weiss, 2006). Divers onderzoek lijkt deze tendens te bevestigen. Specifiek voor outreachend werken vertoont een 'scoping review' van Jiao et al. (2022) weinig definiëringen en operationalisering van structureel werken. Dit geldt eveneens voor het actief betrekken van doelgroepen bij de vormgeving ervan. Dit resulteert in gedecontextualiseerde en geïndividualiseerde opvattingen over de impact van het werk. Ook in de survey van een onderzoek naar de conceptualisering van outreachend werken in Vlaanderen (EQUALITY ResearchCollective, 2022) komt structureel werken amper aan bod.

Onderzoek naar structureel werken bij specifieke vormen van outreachend werken toont bij opbouwwerk aan dat zij zich minder beleidskritisch opstellen en eerder dagelijkse thema's van de doelgroep bespreken met beleidsmakers, dan structurele drempels (van der Tier & Lieshout, 2020). Straathoekwerkers op hun beurt ervaren weinig gewicht in de schaal te kunnen leggen of hebben er geen zicht op (Grymonprez, 2012). Deze bevindingen relateren aan resultaten uit een literatuuranalyse van Weiss-Gal (2017) naar verschillende vormen van beleidsbetrokkenheid bij sociaal werkers, die

eerder laag is. **Structureel werk is een belangrijk aandachtspunt** dat door sociaalwerkorganisaties niet altijd wordt erkend, blijkt uit conclusies van het voortraject van de sociaalwerkconferentie in 2018 (Vandekinderen et al., 2018).

2.2.8 Determinanten van structureel werken

De mate waarin men structureel werkt is volgens Gal en Weiss-Gal (2013) afhankelijk van **vervlochten invloedssferen** op macro-, meso- en microniveau. Tabel 2 biedt een overzicht.

Maatschappelijke context	Organisatieniveau	Persoonlijke aspecten
Sociale, economische en politieke context	Leeftijd	Hulpmiddelen
	Ontstaansgeschiedenis	Psychologische betrokkenheid
	Traditie	(In)formeel netwerk
	Grootte	
	Interne structuur	
	Middelen	
	Tijd	

Tabel 2: Invloedssferen structureel werken

2.2.8.1 Maatschappelijke context

Een eerste sfeer heeft betrekking op de **ruime context** waarbinnen sociaal werk opereert. Maatschappelijke omgevingsfactoren zoals het politiek klimaat, het maatschappelijke draagvlak voor solidariteit, de beschikbare middelen, enzovoorts bieden beperkingen en kansen om structureel te kunnen werken (Gal & Weiss-Gal, 2013).

In dit verband suggereert Ferguson (2009) bijvoorbeeld dat de afbouw van de welvaartstaat ten gunste van een vrije markt, winstmaximalisatie en effectiviteitsprincipes laat binnendringen in de sociale sector. Driessens en Geldof (2009) menen dat werkers hierdoor meer beoordeeld worden op basis van meetbare resultaten over individuele cliëntendossiers, waardoor er steeds **minder tijd en appreciatie is voor hun signaalfunctie**. Dit managerialisme doet de hoop verliezen om impact te hebben op het beleid ten voordele van hun doelgroep (Roose et al., 2012). Evengoed is er een toenemend belang aan individuele vrijheid. Die gaat gepaard met individuele verantwoordelijkheid en kan het sociaal werk richting meer individuele interventies uitsturen. Mensen worden in de context van een minder interveniërende overheid geacht zelfredzaam te zijn in een samenleving die alle kansen biedt. In deze redenering dienen cliënten versterkt te worden om mee te kunnen draaien (Driessens & Geldof, 2009).

Ook de sfeer van het **politiek primaat**, die veronderstelt dat verkozen politici het beleidsmatig voor het zeggen hebben en daarbij het laatste woord hebben, kan invloed hebben op het structurele werk (Bouchaute & Debaene, 2019). Veelal worden sociaalwerkorganisaties vanuit die optiek gezien als louter beleidsuitvoerders (Raeymaeckers & Hackethal, 2023). Maatschappelijke gebeurtenissen of politieke verschuivingen na verkiezingen kunnen evenwel de aandacht of steun voor bepaalde sociale problemen wijzigen. Dit zijn opportuniteiten (**'policy windows'**) waar sociale werkers vanuit hun expertise kunnen op inspelen om te wegen op de (politieke)beleidsagenda (Hoogerwerf & Herweijer,

2008). Deze kansen vergroten als sociaal werk toegang heeft tot relevante actoren in de beleids sfeer (Gal & Weiss-Gal, 2013).

2.2.8.2 Het niveau van de organisatie

Een tweede sfeer verwijst naar het organisatieniveau die structureel werken kan faciliteren (Gal & Weiss-Gal, 2013). De structurele rol van werkers kan door de werkorganisatie **aanmoedigend, ontmoedigend of ingebed** zijn. Dit wordt mede bepaald door de organisatiecultuur (regels en geldende normen) en de organisatiestructuur (Gal & Weiss-Gal, 2020). De **interne organisatiestructuur** kan horizontaal, verticaal of een mix van beiden zijn. Hoe minder hiërarchisch de structuur, hoe meer bewegingsruimte er is om (samen met andere werknemers) de structurele functie vorm te geven (De Corte et al., 2022). Evengoed doet de **leeftijd en ontstaansgeschiedenis** van de organisatie ertoe. De routines van jonge organisaties zijn nog minder verankerd in bureaucratische hiërarchieën, waardoor er meer experimenteerruimte is om gangbare logica's uit te dagen. Langs de andere kant kan een gevestigde organisatie bijvoorbeeld weer voortbouwen op bestaande tradities van structureel werken (De Corte et al., 2022). Daarnaast kan de **grootte van de organisatie** waarvoor men werkt van betekenis zijn. Indien er meer personeel is tewerkgesteld, er meer middelen voor handen zijn en de organisatie dus omvangrijker is, hebben ze meer mogelijkheden om te investeren in beleidsbeïnvloeding (Child & Grønbjerg, 2007). Kleine organisaties kunnen snel en wendbaarder zijn dan grote, maar dit is geen vanzelfsprekendheid. Veel hangt af van de middelen (personeel, ervaring, financiën, ...) die men bezit om structureel te werken (De Corte et al., 2022).

Uit onderzoek van Thys et al. (2021) blijkt dat er op organisationeel vlak vaak weinig ruimte bestaat voor sociaal werkers om structureel te werken. De nadruk ligt voornamelijk op individuele interventies, tenzij het nadrukkelijk in de missie van de organisatie staat. Evengoed zijn werkers niet altijd zeker van het mandaat ze ervoor krijgen vanuit de werkgever en ervaren ze een hoge werkdruk. Daarnaast worden tijdelijke contracten, personeelsverloop, de hiërarchische organisatiestructuur en politiek getinte raden van bestuur als obstakels benoemd. Evenzeer wordt het belang van een team onderstreept in de uitbouw van een structureel signaal. De organisatie is een belangrijke actor die positie kan innemen binnen de maatschappelijke en politieke context waarbinnen ze opereert en zodoende de structurele rol van sociaal werkers kan faciliteren (Raeymaeckers & Hackethal, 2023).

2.2.8.3 Persoonlijke aspecten

Een derde terrein refereert naar de persoonlijke aspecten van de sociaal werker zelf. Gal en Weiss-Gal (2020) onderscheiden drie factoren die invloed hebben op de mate waarin werkers gemotiveerd zijn structureel te werken. Ten eerste, detecteren ze **persoonlijke hulpmiddelen**. Die hebben betrekking op de politieke, analytische en interactionele kennis en vaardigheden. Een tweede factor is de **psychologische betrokkenheid** van werkers op het beleid. Het is de mate waarin individuen interesse hebben in beleidsaspecten en het idee dat ze erop nahouden om er effectief invloed te kunnen op uitoefenen. Ritter (2008) stelt dat er een oorzakelijk verband is tussen politieke interesse en daadwerkelijke politieke actie. Evenzeer kan de kijk naar de oorzaak van problemen de voorkeur bepalen om individuele of maatschappelijke verandering te realiseren (Driessens & Geldof, 2009). Een laatste factor heeft te maken met het **(in)formele netwerk** rondom de sociaal werker die bijdraagt aan de vaardigheden en psychologische betrokkenheid. Onderzoek naar de motivatie om structureel te werken binnen deze invloedssfeer toont aan dat sociaal werkers die een hogere professionele status

ervaren en meer toegang hebben tot boven vernoemde factoren, meer geëngageerd zijn een structurele rol op te nemen (Gal & Weiss-Gal, 2020).

2.3 Tussentijds besluit

Wijzigingen in de relaties tussen overheid, voorzieningen en burger dragen bij aan de groei en diversificatie van outreachpraktijken. Dit genereert voornamelijk geïndividualiseerde definities, maar ook definities gericht op het bevorderen van maatschappelijke veranderingen. Vanwege haar aanwezigheid in de leefomgeving heeft outreachend werken bijzonder potentieel om in- en uitsluitingsprocessen bespreekbaar te maken ten voordele van haar doelgroep. Dit structureel werken omvat benaderingen gericht op veranderingen van de samenleving (radicaal), de sociaal werkprofessie (kritisch) en het beleid (beleidsgericht). Deze laatste is relevant voor de Belgische context en kent strategieën om beleidsmakers rechtsreeks (insider), onrechtstreeks (outsider) of via coalities te beïnvloeden. De ondertoon hierbij is consensusgericht. Een manier om structureel te werken die in de lift zit, maar waarrond spraakverwarring heerst is politisering. Het verwijst naar activiteiten die het publieke meningsverschil over de organisatie van de samenleving stimuleren.

De verschillende benaderingen en manieren om structureel te werken kunnen zonder of met de doelgroep plaatsvinden. In het eerste geval spreekt men over elite strategieën, in het tweede geval over empowerment strategieën. De meerwaarde van empowerment strategieën is tweeledig. Enerzijds realiseert het kritisch bewustzijn over de positie in de samenleving bij de doelgroep. Anderzijds vinden signalen van de doelgroep meer legitieme doorgang tot bij beleidsmakers. De mate waarin outreachende werkers structureel handelen is afhankelijk van determinanten op het niveau van de maatschappelijke context, de werkorganisatie en persoonlijke aspecten. Hoewel menig auteur de diversiteit aan aspecten van structureel werken belicht, het belang en de meerwaarde ervan onderschrijft, vertoont sociaalwerkonderzoek ook dat sociale (outreach)werkers minder geneigd zijn een structurele rol op te nemen. Tegen deze achtergrond zal worden onderzocht hoe structureel werk vorm krijgt in de Mechelse outreachpraktijken.

3. Onderzoeksdesign

3.1 Onderzoeksmethodologie en dataverzamelmethode

Dit onderzoek **beschrijft** het structureel werken in Mechelse outreachpraktijken door de opvattingen en ervaringen bij outreachers en hun leidinggevenden daaromtrent weer te geven. Hiervoor werd hun perspectief t.a.v. structureel werken nagegaan. Die subjectieve interpretaties bieden de mogelijkheid om ze te interpreteren, nieuwe inzichten te verwerven, ze tegen het licht van literatuur te houden of om blinde vlekken te detecteren (Savin-Baden & Howell-Major, 2013).

De data werd verzameld aan de hand van **diepte-interviews**, meer bepaald semi-gestructureerde interviews, waarbij een interviewleidraad (zie bijlage I) werd gebruikt die als richtsnoer fungeerde. Dit gaf richting aan het vraaggesprek, maar maakte het mogelijk door te vragen of af te wijken indien nodig. Zodoende wordt een structureel, maar informeel en dynamisch gesprek bekomen. Dit levert diepgaandere informatie op en legt mogelijk andere inzichten bloot (Roose & Meuleman, 2014).

3.2 Respondenten

Outreachende werkers en hun leidinggevenden tewerkgesteld in Mechelen vormden de onderzoekspopulatie. Veertien respondenten uit tien verschillende werkingen (zie bijlage II) werden **doelgericht gekozen** op basis van enkele criteria aangaande outreach: (1) de outreachers werken met maatschappelijk kwetsbare personen en (2) outreachend werken staat omschreven als onderdeel van de werking van de organisatie of (3) de werkers benoemen zich als outreachend werker. Om de visies van de outreachende werkers breder te kunnen kaderen, werd ook het perspectief van de leidinggevenden opgenomen in de selectie.

Bij de selectie werd tevens rekening gehouden met de **variëteit aan outreachwerkingen** door te differentiëren betreffende structureel werken op een paar vlakken. Ten eerste werden verschillende typen van organisaties geselecteerd zoals een straathoekwerking, een armoedevereniging en samenlevingsopbouw waar structureel werken in de missie stond omschreven. Evengoed werden organisaties betrokken waarbij dit niet duidelijk was. Ten tweede werden outreachwerkingen met verschillende doelgroepen (multiproblematiek, dubbeldiagnose, jongeren, armoede, ...) opgenomen. Op die manier was er diversiteit in de groepen waarvoor men structurele veranderingen nastreeft. Ten slotte werden middenveld- of stadsorganisaties van verschillende grootorde uitgekozen omdat die een invloed kunnen hebben in de mogelijkheden om structureel te werken.

De veertien **respondenten (R)** werden telefonisch gecontacteerd en waren allen bereidwillig mee te werken. Dit resulteerde in een bevraging bij tien outreachende werkers en vier coördinatoren. Zeven respondenten zijn actief bij het lokaal bestuur van Mechelen (dienst sociale preventie, jeugddienst en het OCMW) en tewerkgesteld bij de werking van straathoekwerk, gezinsondersteuning, straattherapie voor dubbeldiagnose, jongerenwerking Transit M en jongerenwerking Happy Mood Places. Drie respondenten werken voor het Centrum Algemeen Welzijnswerk Boom Mechelen Lier (CAW) bij de dienst preventieve woonbegeleiding of het Jongeren Advies Centrum (JAC). De vier andere respondenten zijn werkzaam bij het SAAMO-project Back on Track voor ex-gedetineerden, gezinsbegeleiding van vzw Blijhuis of bij vzw De Keeting (Vereniging Waar Armen Het Woord Nemen). In de data-analyse worden de **outreachende werkers** gelabeld als **RA, RB, ... tot en met RJ** en de **coördinatoren** als **RK, ... tot en met RN**.

3.3 Instrumentarium en analysemethode

De **interviewleidraad** werd samengesteld op basis van de literatuurstudie en is opgebouwd uit drie centrale onderdelen: vormen van structureel werk, strategieën van beleidsbeïnvloedend werk en determinanten om structureel te werken. In de eerste twee onderdelen werd ook de rol van de doelgroep bevraagd en doorheen het interview werd naar interpretaties aangaande structureel werken gepeild. Op die manier werd tegemoetgekomen aan de onderzoeksvragen. Als intermezzo werd gevraagd om een quote afkomstig van sociaal.net te becommentariëren en zich te situeren in het kader over beleidsstrategieën van Raeymaeckers (2021) en dat verder toe te lichten (zie bijlage I).

De **dataverzameling** vond plaats middels face-to-face gesprekken in de maand maart 2023. De interviews werden samen met student-collega Laurens Tuypens uitgevoerd omdat die ook een masterproef schrijft over outreachend werken in Mechelen, maar dan over de invulling en verspreiding ervan. Hierdoor werden de introducerende vragen samen gesteld, waarop eerst een interviewsessie met Tuypens volgde en daarna met mezelf. De interviewvragen werden zo objectief mogelijk opgesteld en sturende of leidende vragen werden vermeden. Deze kunnen immers het gesprek een bepaalde richting uitsturen (Roose & Meuleman, 2014). Om de betrouwbaarheid te bewaken, werden alle respondenten dezelfde topics en in grote mate dezelfde vragen voorgelegd.

De diepte-interviews werden woordelijk uitgeschreven in transcripten. Op elk transcript werd met Nvivo een 'content analysis' uitgevoerd, waarbij de betekenis uit de tekst werd gecategoriseerd op basis van vooraf bepaalde categorieën (**vooraf bepaalde codeboom**). De centrale thema's en subonderdelen uit de literatuurstudie vormden hiervoor het kader. Tijdens het toewijzen van tekstfragmenten aan de codeboom werden indien nodig codes gewijzigd of werd de codestructuur uitgebreid. Daarna werd de ondergebrachte data in deze codes selectief gecodeerd door ze te analyseren en onderlinge verbanden bloot te leggen. Op die manier wordt in de variatie aan opvattingen nagegaan welke gelijkenissen, verschillen, tegenstellingen of nieuwe inzichten uit de transcripten naar boven komen (Roose & Meuleman, 2014). Vanwege de betrokkenheid van collega-student Laurens Tuypens bij de interviews gaf hij feedback (peer debriefing) op de data-analyse wat de **betrouwbaarheid en geloofwaardigheid** ervan verhoogt.

3.4 Professionele betrokkenheid

Als werkstudent ben ik professioneel actief als straathoekwerker, tewerkgesteld bij de dienst sociale preventie van de stad Mechelen. Deze betrokkenheid had in het kader van dit onderzoek **voor- en nadelen**. Enerzijds vergemakkelijkte dit het vinden van bereidwillige respondenten, verliepen de interviews vertrouwder (wat diepgaandere en eerlijkere antwoorden opleverde) en had ik een duidelijk begrip van de specifieke context wat het interpreteren van de data bevorderde. Anderzijds bracht dit valkuilen met zich mee. De respondenten konden sociaal wenselijk of onvolledig antwoorden waardoor relevante informatie werd achtergehouden. Ikzelf diende tevens waakzaam te zijn niet bevooroordeeld in gesprek te gaan en de data niet eenzijdig te interpreteren. Ik was me bewust van mijn positie en trachtte deze struikelstenen zoveel mogelijk uit te sluiten door de respondenten anonimiteit te garanderen. Daarnaast maakte ik duidelijk dat het interview geen beoordeling betrof. Eveneens kwam ik enkel tussen om de respondenten op weg te zetten en nam ik zoveel mogelijk een naïeve houding aan.

4. Onderzoeksresultaten

4.1 Percepties vanuit de outreachpraktijk op structureel werken

4.1.1 De impliciete aanwezigheid van structureel werken

Alle outreachers duiden de **doelstellingen** van hun activiteiten op cliëntniveau. Ze hebben het veelal over individuele ondersteuning bieden en vertrouwen bekomen, zoals respondent A omschrijft: “Mijn grootste doel is dat jongeren mij zien als een vertrouwenspersoon. Ehm, dat als er een hulpvraag is, dat ik een beetje de brug kan zijn naar hulpverlening”. Of het gaat over moeilijk bereikbare mensen bereiken, laagdrempelig zijn en op maat werken. In mindere mate gaat het ook over gemeenschapsvormend werken zoals respondent D: “Het is begonnen met het feit dat er hier op het skatepark in Mechelen een heel slechte sfeer was. Meestal hangt er altijd een goede sfeer op skateparken. Iedereen komt overeen”. Niemand van de respondenten beschrijft structureel werken als een doelstelling van hun outreachende activiteiten.

Dit is frappant want als er expliciet gevraagd wordt naar facetten van structureel werken in relatie tot hun outreachend werk, blijkt het toch aanwezig te zijn. Zo is bijna de helft van de outreachers zeker dat structureel werken **ingebed is in hun functie**. Bij sommigen is dat ook duidelijk omschreven in het functieprofiel. De andere helft heeft een sterk vermoeden dat daar verwachtingen rond zijn: “Ik denk dat het wel ingebed is en ik denk dat wanneer dat we zelf niks signaleren, ze het ons uiteindelijk ook wel komen bevragen” (RE). Enkele coördinatoren zien dit inderdaad als werkers hun opdracht, behalve respondent N die stelt: “Het kan een deel van een functie zijn als je de juiste skills daarvoor hebt, maar dat is niet inherent aan elke outreachwerker”. Deze respondent ziet tevens soelaas in een signaalwerker, alsook respondent G.

Daarnaast zien ze allen **individuele en maatschappelijke oorzaken** aan de basis liggen van de problemen van hun doelgroep. Respondent C vat samen:

“Om het kort samen te vatten liggen die in het individu zelf, maar evengoed daarbuiten. Over hoe onze maatschappij werkt en omgaat met bepaalde situaties, met keuzes die worden gemaakt vanuit de politiek, hoe dat ons economisch systeem in elkaar zit”.

En beklemtoont een kleine meerderheid **het belang van het werken aan die maatschappelijke oorzaken**. Zonder veranderingen op dat vlak voelt het individueel werken met de doelgroep soms aan als water naar zee dragen. De beeldspraak van respondent K onderschrijft dit gevoel:

“Want wij kunnen natuurlijk heel de tijd pompen, pompen, pompen om zaken op te lossen voor mensen, maar als ge moet blijven pompen omdat het water blijft stromen dan zou je er beter voor zorgen dat het water stopt zodat ge niet moet blijven pompen”.

Ten slotte is er grote consensus dat het **werken in de leefomgeving een sterke basis** geeft om structureel te werken. Vanuit de nabijheid, aanwezigheid en het vertrouwen met de doelgroep, ervaren werkers in grote mate dezelfde drempels of vooroordelen waarop de doelgroep botst. Ze genereren een realistischer en specifiek beeld van de (ruime) leefwereld wat hen in staat stelt (nieuwe) signalen te capteren en te vertalen naar een beleid of de brede samenleving. Dit wordt onderstreept door werkers en leidinggevenden.

“Ik denk eigenlijk dat het de perfecte voedingsbodem is om structureel te werken. Je hoort, ziet vanalles, maakt vanalles mee. Dingen die goed lopen, dingen die minder goed lopen. Ik denk dat door de vinger aan de pols te houden, door aanwezig te zijn, door constant geconfronteerd te worden met de gasten dat je heel veel signalen opvangt van wat er leeft in de onderbuik van de maatschappij” (RC).

Enkele respondenten duiden op de meerwaarde van werken in de leefomgeving door zichzelf te onderscheiden van sociaal werkers die vanuit een onthaalfunctie (bureauruimte) opereren. Die **meerwaarde wordt door outreachers zelf niet altijd benut**: “Ik denk dat ge veel ziet dat een andere hulpverlener niet ziet, ik denk dat een outreacher veel potentieel heeft om structureel te kunnen werken of om daar iets mee te kunnen doen maar dat dat niet altijd gebeurt” (RH). Coördinatoren geven wel aan dat outreachend werken een pluspunt is om signalen te capteren: “Ik denk dat door het outreachende, door ons te begeven in die leefwereld van gasten, zien we daar vaker sneller bepaalde noden opfloepen. En dat zijn wel dingen die, ik vind ja, teambesprekingen bijvoorbeeld, wel vaak detecteer” (RL).

4.1.2 Interpretaties t.a.v. structureel werken

De interpretaties van de respondenten over het concept structureel werken lopen licht uiteen. Een paar outreachers koppelen dit met op een gestructureerde manier aan de slag gaan met de doelgroep, maar bijna alle respondenten percipiëren dit in zekere vorm als het najagen van sociale veranderingen op maatschappelijk en beleidsmatig vlak. Op dit gebied hebben de leidinggevendenden iets meer **conceptuele baggage**. In grote lijnen hebben de respondenten het over signalen geven naar boven, systemen structureel wijzigen die het de doelgroep bemoeilijken, beeldvorming veranderen t.a.v. de doelgroep, het hulpverleningsaanbod toegankelijker maken, bruggen bouwen en politiek gewicht in de schaal leggen. Deze percepties betreffen vooral het beleidsniveau ((boven)lokaal en eigen organisatie) en in mindere mate de samenleving. Er zijn twee respondenten die ook een link maken met het versterken van het informele netwerk uit de leefomgeving van de doelgroep.

Opmerkelijk is dat bijna de helft van de respondenten het belang van **lange termijnoplossingen** benadrukt. Zo stelt respondent G: “Euhm, ja, tijdelijke studio’s en de nachtopvang das goed, als dat bestaat in acute situaties, maar dat lost geen problemen op lange termijn op voor mensen”. Alsook het streven daarnaar is belangrijk: “Structureel werken is werken op structuren die er zijn, ze veranderen op langere termijn, want dat is nu eenmaal de realiteit, zodat die drempels stelselmatig verdwijnen” (RN).

Naast het beogen van sociale veranderingen op macrovlak ten voordele van de doelgroep, zijn er bij een aantal respondenten ook geluiden te horen die **inpassing in bestaande systemen** veronderstellen.

“Dat ik meer bezig ben rond het accepteren van het beleid. Dit is het, en hoe gade daar mee om dat dit het is. En dat ge nu geen woonst hebt en dat ge nu geen, hoe kunnen we daar op een zo goed mogelijke manier mee leren leven” (RB).

4.2 Structureel werken in de outreachpraktijk

Ondanks outreachers aangeven voornamelijk individueel te werken met cliënten, zijn er toch verschillende invullingen van structureel werken te ontwaren.

4.2.1 Samenlevingsniveau

Op dit niveau staan de respondenten nauwelijks **op de barricaden** en als het gebeurt is het sporadisch, meestal buiten de werkuren en in de vorm van deelnemen aan protesten of het tekenen van petitie's. De werkers waarbij structureel werken in hun missie staat, zijn hier iets actiever in. In de meeste gevallen is activisme immers niet zo populair binnen de organisatie zoals respondent H meent: "Dus ja, bij ons is activisme niet zo populair of wordt ook niet echt aangemoedigd, de vakbond niet zo'n positief gegeven bij ons in het X". In mindere mate is de organisatie juist wel actief in het aansporen tot op straat komen: "Allé, wij krijgen wel vaak mails van: 'Op zaterdag is die betoging, ga je mee?'. Dat speelt wel en binnen X zijn er mensen die daar echt wel superhard mee bezig zijn en die daar ook buiten hun job ..." (RF).

Desalniettemin de respondenten weinig sociale actie ondernemen op dit vlak, zijn ze wel op een andere manier actief om **maatschappelijk bewustzijn** te bewerkstelligen over de positie van hun doelgroep. Dit heeft een gematigd karakter en vindt voornamelijk plaats binnen de werkuren in de vorm van workshops geven aan partners en scholen, studiedagen organiseren, projecten opzetten, deelnemen aan onderzoek en via gesprekken met het (in)formele netwerk. Deze activiteiten dragen bij aan de beeldvorming van de doelgroep. Respondent H doet dit bijvoorbeeld als een van de weinigen vrijwillig en typeert dit als 'individueel activisme':

"Een documentaire maken over de beeldvorming van de jongeren daar, dus ik ben aan het inzetten op buurtverbindingen, buurtidentiteit, ... , ook het dienstencentrum betrekken, dus de oudere witte senioren de jongeren leren kennen. Samen een Iftar gaan doen. Dat is kleinschalig en omdat ik daar interesse in heb".

De meeste respondenten zijn zich niet altijd bewust dat ze maatschappelijk bewustzijn realiseren. Vooral niet in de informele sfeer. Bijna de helft ervaart dit als een soort automatisme.

"Ge zijt u daar niet altijd zo bewust van, omdat dat iets is dat dikwijls gewoon in u zit, waarom dat ge die job zijt gaan doen. Als ge dingen voelt en ziet die ge onrechtvaardig vindt en daar doe je automatisch iets mee in uw vrije tijd, sowieso. Maar niet dat dat echt in iets gegoten is" (RE).

Het bewerkstelligen van **kritisch bewustzijn bij de doelgroep** over hun maatschappelijke positie gebeurt binnen de werkuren, al dan niet bewust. Alle outreachers stimuleren dit grotendeels door individuele gesprekken: "Spiegelen, confrontatie... Ze proberen duidelijk maken hoe het systeem werkt. Ik denk dat het belangrijkste is hé" (RC). Sommige respondenten onderlijnen wel de meerwaarde van dit in groep te bewerkstelligen, maar het gebeurt amper.

"Ik denk dat die bewustwording sneller gaat gebeuren omdat je merkt van, ik ben niet alleen en wij zijn als zwangere of als alleenstaande mama in een bepaalde positie. En Ik ben niet de enige dat sukkelt met mijn aantal vragen" (RE).

Het aanwakkeren van kritisch besef over de eigen maatschappelijke positie van de doelgroep, leidt niet vanzelfsprekend tot sociale actie.

4.2.2 Niveau van de sociaalwerkpraktijk

Een kritische houding t.a.v. de brede sociaal werkprofessie wordt niet waargenomen, wel op het peil van de eigen sociaalwerkorganisatie en hoe de hulpverleningsrelatie plaatsvindt.

Het wegwerken van verdrukkingsmechanismen in de hulpverleningsrelatie kan aanschouwd worden als structureel werk op microniveau. In dit kader treffen alle outreachers **handelingen om op een evenwaardige hoogte** te komen met de doelgroep. Deze zijn grosso modo onder te verdelen in drie categorieën. Enerzijds treft men handelingen die de persoonlijke authenticiteit ondersteunen. Hierbij duidt men frequent op transparantie, eerlijkheid, respect en echtheid. Anderzijds hebben de handelingen betrekking op ‘het te gast zijn in de leefwereld’ van de doelgroep, waarbij de werkers luisteren, zich kwetsbaar opstellen, het tempo van de cliënt respecteren, onbevooroordeeld zijn en dezelfde taal hanteren.

“Dat je vertrekt vanuit een houding waarbij dat je niet veroordeelt, luistert, door op huisbezoek te gaan en in hun eigen context tijd voor hen te maken, daar aan tafel te zitten, samen koffie te drinken en ook over het weer te praten” (RE).

Ten slotte treft men acties waarin gezamenlijkheid centraal staat: betrokkenheid, samenspraak en samen ondergaan. Respondent G beschrijft dit treffend:

“Dat ervaar ik echt wel door samen, mee in het slijk te gaan staan met de gasten eh, mee in de shit gaan staan. Ge deelt die frustratie, het is voor de gasten veel erger dan voor u natuurlijk, maar ge begint daar wel een deel van uit te maken”.

Noemenswaardig is dat een leidinggevende dit ook als mogelijk struikelblok ziet:

“Ik denk dat dat soms ook wel een valkuil is. Van onderdeel te worden van het meubilair. Dat je eigenlijk structureel mee deel wordt van het probleem. Dat je een beetje de positie inneemt van ik stond erbij en ik keek er naar” (RM).

Een grote meerderheid respondenten stelt dat **ongelijkwaardigheid bestendig** wordt door zaken over te nemen van cliënten, waardoor ze niet versterkt, maar afhankelijk worden van de outreacher: “‘Niemand doet hier iets voor u, ik zal dat voor u wel doen’, dat bevestigt een stukske van euh, gij kunt zelf uw rechten niet waarmaken, ik ga u daar wel mee helpen” (RG). Zodoende worden ook verwachtingen geschapen: “Het overnemen, de relatie proberen in stand te houden, micromanagen, allerlei basistaken beginnen uit te voeren, daardoor verwachtingen creëren dat je ze effectief doet” (RN). Interessant is ook dat respondent B meent dat aanmeldingen voor stigmatisering kunnen leiden: “Dan wordt er tegen die cliënt gezegd, we gaan u aanmelden voor iemand met dubbeldiagnose, en ja die krijgen dan ook gewoon wel die stempel van ‘ge hebt een psychische kwetsbaarheid en ge hebt een verslaving’”. Het valt op dat de respondenten bewust en **sterk reflecteren** over hun hulpverleningsrelatie middels gesprekken met collega’s, de teamverantwoordelijke, teamvergaderingen en intervisiemomenten.

De **eigen sociaalwerkpraktijk** wordt al dan niet bewust uitgedaagd ten voordele van de doelgroep via interne opportuniteiten: sociale verslaggeving, teamvergaderingen, projectwerk en experimenteerruimte om ‘good practices’ te ontwikkelen. De thema’s die ze aankaarten gaan vooral over de organisatieregels en -cultuur. Respondent L over de organisatiecultuur: “Binnen het X bijvoorbeeld, ben ik zeker dat in bepaalde deelwerkingen het gebruik van middelen absoluut een taboe is. En dat ze daar dan nog maar denken dat als ze onder invloed zijn, terug naar huis moeten”... Interessant is dat enkele respondenten aangeven dat **outreaching werken de doelgroep binnenbrengt** in de eigen organisatie. Volgens respondent L dwingt dit om op een andere manier naar de doelgroep te kijken en ermee om te gaan:

“Mensen die hier in de hal komen slapen. De zichtbaarheid wordt veel duidelijker. Dus door te outreachen in veel vormen, zorgt dat er ook wel voor dat er een soort bewustwording komt. Dat is, denk ik, omdat bepaalde doelgroepen hier ook zijn, ze een deel uitmaken van de dingen die wij moeten doen”.

Dit levert gespreksstof op die interne verandering kan teweegbrengen. In dit voorbeeld werd een ‘good practice’ van outreachend werken doorgetrokken naar de rest van de organisatie:

“Het X had al van in het begin zo heel veel financiële vrijheid, een budget van € 2.000 en dan is er eigenlijk op een gegeven moment gezegd van oké maar wacht, ... Waaraan geven jullie dat budget dan nu eigenlijk standaard aan elk gezin? En daar zijn een aantal dingen uitgekomen waarbij dat dan de rest van de organisatie een kader gekregen heeft” (RM).

De doelgroep krijgt in mindere mate zeggenschap in de interne organisatie, maar het gebeurt wel. Respondent K: “Zij bepalen wat er bv. op het menu komt te staan, hoe dat de kledingswinkel loopt, ... hoe dat de ontmoetingsruimte loopt”. Of respondent I: “Maar evengoed de naamkeuze van onze organisatie. Dat we die gezinnen zelf een naam hebben laten kiezen van onze werking”.

4.2.3 Beleidsniveau

De respondenten zijn het actiefst op het gebied van beleidsbeïnvloeding, doorgaans is men er zich ook sterk van bewust. Dit vindt bovenal plaats via **geijkte kanalen**. In de eerste plaats gaat het over mondeling en schriftelijk signalen geven naar boven via overlegmomenten, sociale verslaggeving, beleidsnota's, jaarverslagen en verkiezingsmemorandums. Op die manier tracht men op de beleidsagenda te komen. De **coördinator wordt hier veelal gezien als intermediair** om signalen intern en extern te vertalen of mee te nemen naar overleg met partnerorganisaties en eventuele koepelorganisaties. Respondent C verwoordt: “Ik denk dat voor mij structureel werken is het geven van signalen naar leidinggevend en dat zij daar dan verder mee aan de slag gaan”. De leidinggevend op hun beurt beamen dit procedé: “Het is vooral dat, nota's en inhoud geven, de verstaalslag nemen van wat de outreachers mij meegeven om de verstaalslag te maken” (RN).

Naast een signaalwerking die de geijkte paden volgt, neemt beleidsbeïnvloeding ook **andere vormen** aan: “Een tekst schrijven, een signaalnota, evengoed een activiteit organiseren, in de pers komen, projectjes, noem maar op” (RC). Enkele werkers en coördinatoren benadrukken hierbij de meerwaarde van creativiteit en het centraal stellen van het perspectief van doelgroep. Respondent N poneert: “Het verhaal van de gasten naar voren brengen als persoon of gast die het zelf brengt. Zolang we geen verhalen vertellen over echte situaties gaan mensen dat heel moeilijk kunnen begrijpen”.

Een beperkt aantal respondenten geloven dat activiteiten die gemakkelijkere thema's aansnijden of beleidsmakers positief in beeld brengen, sneller gehoor krijgen. Ook de grootsheid van een event doet ertoe, zoals respondent A claimt: “Dat ik soms grote dingen moet doen zodat je bepaalde schepenen een beetje warm kunt krijgen voor bepaalde dingen”. Deze respondenten stellen dat men best selectief is in de kwesties die aangebracht worden. Daarbij helpt het als er tegelijkertijd concrete voorstellen tot oplossing worden gesuggereerd:

“We kunnen bepaalde thematieken bespreekbaar maken als we oplossingsgerichte veilige thema's pakken. Als we zeggen: ‘Er is tekort aan huisvesting’ ..., dat weet iedereen, we gaan geen vijftig miljoen euro vinden om sociale woningen te bouwen. Dat doen we dus niet” (RN).

Belangwekkend is dat respondent M duidt op de betekenis van **wederzijdse beïnvloeding**. Indien de outreachwerking er is gekomen op vraag van bepaalde beleidsmakers, kan zij vervolgens meer gewicht in de schaal leggen:

“Ook gezien onze voorgeschiedenis met onze vorige burgemeester moeten we daar ook niet flauw over doen. Maar dat werkt ook wel langs de andere kant. Het feit dat die heel goed nog een link heeft met Mechelen en goed weet ... maakt ook dat wij vanuit onze kant daar soms wel wat dingen in de schaal kunnen leggen”.

4.3 Beleidsgerichte strategieën

Alle leidinggevendenden passen **insider strategieën** toe, bij de outreachers is dat de helft. Het valt op dat dit overwegend formeel en binnen de interne organisatiestructuur plaatsvindt. De werkers bespreken dit vooral mondeling: “Dat met mijn departementshoofd te gaan bespreken en ja op die manier probeer ik dat het wel op een bepaalde agenda kan geraken” (RE). Een kleine minderheid werkers bespreekt kwesties rechtstreeks met externen, een enkeling dialogueert ook per brief. Frappant is dat slechts één respondent (coördinator) actief de doelgroep betreft: “Ja zij worden mee naar het beleid genomen, vaak of toch zo veel mogelijk. Ik probeer ook zo bewust mogelijk niet altijd dezelfde te nemen, hé dat ge iedere stem hoort” (RK).

Outsider strategieën vinden nauwelijks plaats, maar als het gebeurt wordt de doelgroep bijna altijd betrokken. Respondent L zegt hierover: “Ik denk dat als we outsider gaan, dat we dat toch proberen om dat in samenwerking met een doelgroep te doen. Ik denk dan aan de acties die we hier lokaal doen met X (een collectief) en zo”. Bovendien geven de respondenten deze strategie vorm in samenwerking met partners en wordt het belang van herhaling benadrukt. De leidinggevendenden opereren niet op dit gebied, zij handelen achter de schermen en niet publiekelijk:

“Maar niet op het maatschappelijk veld, maar eerder achter de schermen mogelijkheden zoeken en daar dan draagvlak voor creëren bij de schepen. Inhoud geven over zaken die belangrijk zijn, die ik belangrijk vind. Dus een vertaalslag van het veld naar de schepen, dat zit er wel in” (RN).

Het valt op dat vooral leidinggevendenden op het beleidsniveau actief zijn en daarbij insider strategieën hanteren, terwijl veldwerkers dat eerder (in mindere mate) via outsider strategieën doen.

Bij alle respondenten genieten acties in de publieke sfeer met een **zachtere geaardheid** de voorkeur, dit geldt zowel voor middenveldorganisaties als stadsdiensten. Dit is tevens effectiever volgens hen. Aan de andere kant worden activiteiten gebaseerd op **tegenspraak** door enkelen toch niet volledig aan de kant geschoven, ook al ligt dat gevoeliger:

“Ik denk dat de consensusvorm beter werkt. Dat je sneller gaat gehoord worden dan het conflict op te zoeken. Het gevaar is alleen, denk ik, dat het dan soms al een uitgehold verhaal wordt waarin je geen kritische of conflictvragen meer mag stellen” (RL).

Elk jaar wordt de dag van verzet tegen armoede georganiseerd door lokale partners en zoeken daarbij expliciet de publieke sfeer voor op. Meestal gaat dit gepaard met een optocht doorheen de stad, gevolgd door een informatief gedeelte. Bij de stemmen die eerder naar consensus streven, zijn toch ook geluiden te horen die menen dat deze actiedag te braaf is.

Deze **ambigue houding van respondenten** tussen consensus en conflict verklaren ze door aspecten op persoonlijk en organisatieniveau. Op persoonlijk vlak geven praktisch alle respondenten aan dat conflict niet in hun aard ligt, alhoewel enkelen menen dat dit soms noodzakelijk is of juist vinden dat dit averechts werkt. Op het niveau van de organisatie letten ze op hun tellen omwille van de werkmiddelen die ze ontvangen. Respondent K vat samen:

“Ik vind dat zelf ook nog altijd plat, maar ja. De sociale sector in Mechelen is heel braaf hé omdat ge ook wel heel veel afhankelijkheid van de stad hebt. 't Stad moeit zich in veel en ge kunt dan zeggen: 'Ja ze geven ons dan middelen'. Aan de andere kant is dat ook dat ge een beetje gesust wordt”.

Waarbij enkele respondenten aangeven dat veel organisaties niet geneigd zijn tot samenwerking om structureel te werken, zet bijna de helft in op **collectieve strategieën**. Hierbij wordt eveneens de doelgroep betrokken. Vermeldenswaardig is dat er naast coalities met sociale organisaties, ook samenwerkingen worden aangegaan met organisaties uit de profit sector.

De **meerwaarde van coalitievorming** begrijpt het merendeel van de respondenten als samen sterk staan omdat krachten worden gebundeld. Dit genereert meer slagkracht: “Alles is zo verdeeld, de middelen, ... als gij samen uw krachten kunt bundelen of als ge samen kunt aantonen... Iedereen botst op hetzelfde, dit pikt niemand meer, dan is dat veel krachtiger” (RH). Deze strategie wordt tevens door een grote meerderheid als de meest effectieve aanschouwd, gevolgd door insider strategieën. Telkens met doelgroep.

4.4 Politisering

Een kleine minderheid meent politiserend te werken, maar over de inhoud ervan lopen de meningen bij alle respondenten uiteen. Het is een concept dat **spraakverwarring** opwekt. De grote meerderheid percipieert de term met het beïnvloeden van de politiek of beleidsmakers: “Politisering daar wil je onder verstaan dingen op de politieke agenda krijgen eh?” (RG). Enkelen verbinden politisering met werken binnen een politiek gekleurde werkomgeving, een grote minderheid kent de term niet en één iemand koppelt het met publiek debat opzoeken: “Ik vermoed dat het dan gaat over bijdragen aan een debat, allé politiek... Ja politisering, dat is dan een debat of ... Of ja beeldvorming rond iets dus” (RE).

Daarnaast ontwikkelen sommige outreachwerkingen **alternatieve activiteiten en projecten** als er geen hulpverleningsaanbod of beleidsmatige oplossing bestaat voor hun doelgroep, zoals respondent G aangeeft: “Ja, we hebben bijvoorbeeld onze co-house woning waar dat drie ex-daklozen in wonen, dat gehuurd van een privé-eigenaar. En we hebben dieje wat moeten overtuigen om zijn woning ter beschikking te stellen”. Deze initiatieven starten vanuit een noodzaak en medemenselijke visie, alhoewel de respondenten daar niet altijd tevreden over zijn:

“Ik ben daar op zich niet zo blij mee, maar het is wel een antwoord. Het is wel een antwoord op een specifieke nood. Dat er toch wel wat dingen in beweging gekomen zijn binnen het aanbod van dak- en thuislozen in het Mechelse” (RL).

Evengoed ervaren ze dit niet per se als opdracht van de organisatie en benadrukken ze het tijdelijke karakter van bepaalde initiatieven om **druk te zetten op het beleid**:

“Ze willen ook druk zetten bij X en X, zorg voor structurele oplossingen, zorg dat mensen ergens deftig kunnen wonen en niet in de nachtopvang moeten blijven. Het is goed dat dat er is, maar dat mag enkel en alleen maar tijdelijk zijn” (RG).

De voorlopige alternatieven die ze ontvouwen, percipiëren ze als het opvullen van lacunes in het beleid. Eenmaal het een langdurig karakter krijgt, is de beleving ervan anders. Markant is dat enkele respondenten het eigen outreachproject als een aanpassing van de organisatie zien om bepaalde doelgroepen te bereiken en als aanvulling op leemtes in het beleid. Dit laatste is voornamelijk zo bij projecten die gefinancierd worden vanuit projectmiddelen.

4.5 Stem geven aan de doelgroep

Meer dan de helft van de respondenten vindt dat **de doelgroep te weinig of niet wordt betrokken** bij de vormgeving van structureel werk. Zoals hierboven vermeld wordt de doelgroep door enkelen iets actiever betrokken bij outsider en collectieve strategieën, maar in veel gevallen wordt de doelgroep gebruikt als input om signalen op uit te bouwen, veel minder worden ze meegenomen in het verhaal waardoor hun stem een stuk verloren gaat. De respondenten vertegenwoordigen vooral de signalen van hun doelgroep. Respondent H:

“Veel te weinig, als in niet. Ik denk dat dat meer een vertaling is van de hulpverlener, van wat die ziet bij een bepaalde doelgroep, bij de jongeren, dus eigenlijk wat dus een eigen invulling is. En niet persé in de woorden van die jongeren. En ik denk dat die jongeren gaan ook achteraf niet weten dat is ermee gebeurd, tenzij dat het om iets specifiek gaat om hun situatie”.

Alhoewel een merendeel vindt dat de doelgroep actiever betrokken moet worden, duidt respondent K ook op tegenstand van partnerorganisaties: “Ah en mag ik dan mensen uit de doelgroep meenemen? Neen, neen, maar wel collega’s en stagiairs’ ... Dus ja, die strategie wordt niet zo veel gebruikt om de doelgroep rechtstreeks in uw beleid te betrekken”. Deze respondent is de enige die de doelgroep actief betreft zowel in het voorbereiden, als in het dialogeren met partners of beleidsmakers. Een kwart respondenten betreft de doelgroep eerder bij de vormgeving van publieke acties of ze organiseren ‘praatgroepen’ om persoonlijk of maatschappelijk inzicht te verwerven waardoor ze empowered worden.

In de praktijk past men **meer elite strategieën toe dan empowerment strategieën**, nochtans is er grote eensgezindheid bij de respondenten over de **meerwaarde van het betrekken** van de doelgroep bij structureel werken. Enerzijds gaat dit over de vormgeving van hun stem: “Het zou fantastisch zijn mochten gasten zeggen: ‘Wij ervaren die problematieken’, bijvoorbeeld met huisvesting, dat die versterkt worden in het stem geven op een of andere manier” (RN). Anderzijds beschouwt men het woord van de doelgroep als geloofwaardiger, persoonlijker, authentieker en sterker dan dat van de outreacher. Daarnaast heeft het meer beleidsmatige overtuigingskracht:

“Dat is echter, krachtiger, ik denk dat die daar meer belang bij hebben dan de hulpverlener, ik denk dat dat een steviger signaal is. Dat geeft ook gezicht aan of zo, dan dat dat zoiets is van via via, plus dat maakt het persoonlijker, wat misschien maakt dat er sneller iets gedaan zal worden ofzo” (RH).

Opmerkelijk is dat één respondent het tegenovergestelde beweert:

“Beleid is eigenlijk veel meer afhankelijk van professionals dan van die doelgroep zelf, hé. Dus ik denk als wij een signaal geven van: ‘Mannen zo kan het niet, wij kunnen op die manier niet blijven werken ook al is dat in een functie van een doelgroep.’ Dan denk ik dat ze er, niet altijd natuurlijk, misschien meer oren zouden naar hebben, ja” (RL).

Ook opvallend is dat bijna alle leidinggevendenden een goede omkadering om de doelgroep stem te geven beklemtonen. Die stem zien ze best niet aanvallend geformuleerd. Eveneens vinden enkele werkers het belangrijk om zowel sterke als zwakke stemmen van de doelgroep te laten meetellen.

4.6 Hindernissen, kansen en motivaties om structureel te werken

Er is grote unanimiteit dat de voornaamste hindernissen op **macrovlak** om structureel te werken zich binnen de **partijpolitieke sfeer** bevinden. Deze kunnen gegroepeerd worden onder de primaat van de politiek, veranderende politieke situaties, verrechtsing en budgettaire schaarste. Daarnaast beschrijft een meerderheid respondenten ook **maatschappelijke tendensen** (covidcrisis en digitalisering) die een negatieve invloed hebben omdat ze werktijd opslurpen. Desalniettemin beschrijven enkele respondenten ook kansen zoals het inspelen op de actualiteit, wat regelmatig aangehaald wordt: “Dus ik probeer altijd op de actuele noden te spelen en er zijn altijd thema’s die ik het heel jaar door kan aanbrengen maar ge moet altijd zowat wachten op het juiste moment om dat strategisch te doen” (RK). Daarnaast dient de meerderheid weinig te registreren of targets te behalen. Onderstaand schema, biedt een overzicht.

<i>Macro niveau</i>			
<i>Hindernissen</i>	<i>Welke?</i>	<i>Wat?</i>	<i>Betekenis praktijk</i>
Partijpolitieke sfeer	Primaat van de politiek	Politiek gelijk, politieke prioriteiten	Weinig structurele inbreng mogelijk, uitvoerder beleid, Oekraïne crisis prioritair
	Veranderende politieke situatie	Wijzigend mens- en maatschappijbeeld	Telkens herkalibreren signaalwerking
	Verrechtsing	Culpabiliseren individu	Structureel werk minder waardevol
	Budgettaire krapte	Inzetten op het hier en nu	Inzetten op fenomenen
Maatschappelijke tendensen	Covidcrisis	Dichtslibben dienstverlening	Extra taken opnemen van andere diensten
	Digitalisering	Digitale ongeletterdheid	Doelgroep wegwijs maken in digitale wereld
Kansen	‘Policy windows’	Inspelen actualiteit	Strategisch momentum nemen om structureel te werken
	Weinig managerialisme	Weinig registratie, targets en cliëntendossiers	Ruimte voor structureel werk

Tabel 3: Hindernissen en kansen op macroniveau

Op het **niveau van de organisatie** hinderen aspecten aangaande de organisatiecultuur en -structuur de structurele werking het meest. Op het gebied van organisatiecultuur is interne steun voor leidinggevendenden van essentieel belang om hun signaalfunctie te laten doorstromen. Dit lijkt niet altijd evident volgens respondent N:

“En ik spreek uit ervaring dat het moeilijk is om het erin te krijgen zonder dat er dan gezegd wordt: ‘ja maar ja, moeten die niet effectief op het veld staan en gewoon op het veld blijven staan. Is dat wel nodig dat ze dat effectief doen dat structureel werken?’”.

Daarnaast wordt de interne organisatiestructuur als belemmering ervaren. Frappant is dat de meeste respondenten voldoende werkmiddelen ervaren, voornamelijk degenen die voor een lokaal bestuur werken. Tijd is voor nagenoeg iedereen een drempel. Kansen worden in de eerste plaats gezien in het professionele netwerk, gevolgd door de bewegingsvrijheid die ze krijgen en de grootte van de organisatie. Tabel 4 (p.33) vat het samen.

Waar de leidinggevendenden signalen verwachten van hun outreachwerkers, geeft de meerderheid van de outreachers aan dat ze **handvaten op organisatieniveau** missen zoals ondersteuning, sturing en een handelingskader om hun structurele rol vorm te geven. In grote lijnen hebben ze nood aan: signalen duidelijk krijgen, duidelijkheid over hun mandaat en welke interne en externe partners ze er mogen en kunnen bij betrekken, naar wie het gericht wordt, ... Respondent A zegt hierover: “Maar welke signalen moeten we dan doorgeven, welke wel, welke niet en hoe moeten we dat aanpakken?”. De outreachers stellen dat dit ingebed zou kunnen worden tijdens vaste teammomenten, waar dit per signaal besproken wordt. Ook vaste overlegmomenten met beleidsmakers worden voorgesteld. Ze geven daarnaast de noodzaak aan van iemand die dat inhoudelijk opvolgt en onderlijnen het belang van feedback.

Naast handvaten aangaande een intern handelingskader ziet de meerderheid van de respondenten ook meerwaarde in kennisopbouw via externe intervisies, opleidingen over structureel werken en thema's die de doelgroep aanbelangen, wetenschappelijk onderzoek, uitwisselingen en literatuur.

Qua **persoonlijke aspecten** die bijdragen aan het vormgeven van structureel werk, duidt de helft op **psychologische elementen**. Een sterk gevoel voor rechtvaardigheid en geloof in de leidinggevende, de organisatie en zichzelf zijn hierbij belangrijk. In mindere mate spelen succesverhalen of persoonlijke bevestiging door collega's in het veld een rol. Interessant te vermelden is dat de meeste respondenten die iets structureel willen veranderen dit vanuit intrinsieke motivatie doen. Daarnaast duiden enkele respondenten als belangrijkste **vaardigheden** om structureel te werken aan: communicatief zijn, kennis en voeling hebben met de samenleving, het beleid, de doelgroep en hun problematiek, kritisch en strijdvaardig zijn, probleemoplossend kunnen denken en creatief zijn. Tevens benadrukken enkelen het belang van ervaring. Opmerkelijk is dat ze dit zowel positief als negatief bekijken: “En wat voor mij ook wel een valkuil is, en dat moet ik wel toegeven, is dat hoe langer je ergens zit dat je zo degene wordt die dan zegt van: ‘We hebben dat al eens geprobeerd’” (RM).

Belangwekkend is dat een kleine minderheid verwijst naar **andere determinanten** zoals de aard van de doelgroep, de aard van de problematiek en de aard van de outreachsetting waar men actief is die het structureel werken bemoeilijken. Respondent G over de aard van de doelgroep (daklozen): “Ja er is nog veel beleidswerk aan om ook voor die gasten oplossingen te gaan bieden en dat is politiek niet populair om u over die mensen te ontfermen”. Of respondent E over de aard van de problematiek: “Ja,

omdat soms structuren zo gigantisch zijn of dat je daar zo weinig aan kunt, dat je je wat machteloos voelt. Hoe pak je de woonproblematiek aan, hoe pak je de werkloosheid aan, hoe Ja”.

Meso niveau

<i>Hindernissen</i>	Welke?	Wat?	Betekenis praktijk
<i>Organisatiecultuur</i>	Deontologie	Gedragscode organisatie	Loyaliteit naar de werkgever, zo min mogelijk bekritisieren
	Overlegcultuur	Veel vergaderingen	Minder tijd structureel werk
	Negatieve percepties structureel werk	Meerwaarde structureel werk in vraag gesteld	Minder draagvlak signalen
	Ondersteuning	Steun uitwerking	Demotivering, weinig steun en houvast
	Traditie	Structureel werk in de aard van de organisatie	Weinig opgebouwde kennis
	Opdracht	Mate van verplichting	(de)Motivering, onzeker mandaat
	Tijd	Werktijd om te investeren in structureel werk	Beperkte tijd structureel werk
	Middelen (middenveld)	Hulpbronnen ter ondersteuning	Beperkte mogelijkheden
<i>Organisatiestructuur</i>	Verticale hiërarchie	Te doorlopen stadia om signalen bij beleidsmakers te krijgen	Traag proces
	Personeelsverloop	Veranderende collega's	Onderbreking proces
	Personeelsbezetting	Collega's ter ondersteuning	Demotivering, minder gedragenheid
<i>Kansen</i>	Professioneel netwerk	Ondersteuning structureel werken	Motivering, meer gedragenheid en mogelijkheden
	Bewegingsvrijheid	Experimenteer ruimte, discretionaire ruimte	Ruimte om zaken uit te proberen of aan te kaarten
	Grootte organisatie	Grootte organisatie structuur	Grote organisatie meer slagkracht, kleine organisatie flexibeler omgang
	Middelen (lokaal bestuur)	Hulpbronnen ter ondersteuning	Meer mogelijkheden

Tabel 4: Hindernissen en kansen op mesoniveau

5. Discussie en aanbevelingen

5.1 Percepties vanuit de outreachpraktijk op structureel werken

Waar Anderson (2013) en Beelen (2014) structureel werken als een kerntaak van outreachend werken aanduiden, omschrijven de respondenten dit niet als doelstelling. Dit sluit aan bij bevindingen van Jiao et al. (2022) over de geringe insluiting van structureel werken in definiëringen over outreachend werken. Enige nuance is hier echter geboden. De respondenten expliciteren het misschien niet, maar structureel werken is als het ware onderhuids aanwezig in de verschillende outreachvormen en werkingen, men onderkent de meerwaarde ervan en is er zich niet altijd ten volle van bewust. Dit ondersteunt bijgevolg Omlo's (2017) idee niet dat enkel een bepaalde vorm van outreachend werken structureel werkt.

Tevens schuilt er in outreachend werken, vanuit haar nabijheid en presentie in de leefomgeving, een sterk vermogen om die impliciete aanwezigheid van structureel werken vorm te geven, aldus de respondenten. Dit relateert aan wat Roose en Grymonprez (2022) omschrijven als het transformatief potentieel van outreach. Volgens de veldwerkers gaan ze met dit potentieel echter weinig zelf aan de slag, het zijn voornamelijk leidinggevenden die de verhalen van de werkers gebruiken om signalen te detecteren. Daarnaast percipiëren de respondenten structureel werken voornamelijk op beleidsniveau. In grote lijnen gaat dit over het aanpassen van systemen voor de doelgroep, in mindere mate zijn er geluiden hoorbaar die inpassing van de doelgroep in systemen impliceren. Dat onderscheid omschrijven Roose en Grymonprez (2022) als een transformatief en universeel perspectief.

5.2 Structureel werken in de outreachpraktijk

Er is een verschil tussen wat gezegd wordt (5.1.) en gedaan. In de outreachpraktijk zijn de drie benaderingen die Hermans (2014) onderscheidt terug te vinden, weliswaar in verschillende gradaties en bewustzijnsniveaus. Bij de radicale variant, die het minst expliciet voorkomt, is het radicaal humanisme zoals Mullaly (2019) omschrijft enigszins bewust aanwezig. Outreachers stimuleren het kritisch bewustzijn samen met de doelgroep wat aanleunt bij het begrip 'conscientisering' van Freire (Achterhuis, 1975) of het emancipatorisch werken bij Beelen et al. (2014), maar dit leidt niet vanzelfsprekend tot sociale actie. Het structureel radicalisme (Mullaly, 2019) is amper aanwezig. Er is weinig animo om de samenleving wakker te schudden vanuit sociaal activisme, wel werkt men aan maatschappelijk bewustzijn op een gematigde en eerder onbewuste manier.

De kritische benadering inzake de ruime sociaal werkprofessie komt niet voor zoals Fook (2002) vooropstelt, maar is wel sterk georiënteerd op het eigen handelen om gelijkwaardigheid na te streven. Hier zijn de werkers heel reflexief en bewust in. Dit stemt overeen met wat Dominelli (2009) benadrukt in haar 'anti-oppressive practice'. Volgens de resultaten stimuleren werkers dit door handelingen die de persoonlijke authenticiteit ondersteunen, handelingen betreffende 'het te gast zijn in de leefwereld' en acties waarin gezamenlijkheid centraal staat. Het is een interessante piste om de handelingswijzes die bijdragen aan een gelijkwaardige relatie nader te onderzoeken. Dit kan relevante informatie opleveren voor de outreachpraktijk. Evenzeer blijkt outreachend werken de sociaalwerkpraktijk te dwingen om te veranderen omdat men de doelgroep binnenbrengt in de eigen organisatie. Dit lokt verandering in organisatieregels en -cultuur uit. Ook deze bevinding vraagt om verder onderzocht te worden. Dit kan bijdragen aan de kennis over werkzame principes die de eigen organisatie uitdagen.

De beleidsgerichte benadering komt het uitdrukkelijkst en meest bewust voor. Dit verloopt hoofdzakelijk via geijkte paden waarbij leidinggevendenden signalen verkregen via werkers meenemen om (intern of extern) te vertalen richting beleidsmakers. Daarnaast neemt beleidsbeïnvloeding ook andere wegen waarbij creativiteit en het perspectief van de doelgroep belangrijk zijn. Deze rol nemen outreachers eerder op. Dit strookt met de activiteiten die Weiss & Gal (2009) beschrijven in hun 'policy practice'. Tevens blijkt het strategisch interessant om selectief te zijn qua thematiek en om concrete oplossingsvoorstellen te doen om op de beleidsagenda te komen. Dit accordeert minder met Hermans' (2014) stelling dat men op de volledige beleidscyclus tracht in te werken. Bovendien blijkt een outreachwerking meer invloed te kunnen uitoefenen indien ze ontstaan is op vraag van beleidsmakers.

De resultaten sluiten grotendeels aan bij Hermans' (2014) veronderstelling dat structureel werken in België het meest aanleunt bij het beleidsgerichte. Interessant is dat de resultaten ook sterke impulsen vertonen van een kritische benadering en lichte grillen van een radicale variant. Algemeen beschouwd stroomt er doorheen de structurele benaderingen in Mechelen een gematigde vloed.

5.3 Beleidsgerichte strategieën

Ingezoomd op de beleidsgerichte benadering, worden voornamelijk insider strategieën toegepast. Waar De Corte en Roose (2018) menen dat dit ook informeel kan plaatsvinden, wordt dat in deze studie niet waargenomen. Vervolgens worden collectieve strategieën gehanteerd zowel met profit als non-profit organisaties. De respondenten beschrijven deze strategie als meest effectief, wat relateert aan Raeymaeckers' (2021) aanname dat coalities succesvoller zijn. Outsider strategieën vinden nauwelijks plaats, maar als ze aangewend worden is dit in coalitievorm en met de doelgroep. Hierbij verkiest men consensus boven de conflictvorm, alhoewel er ambigüiteit heerst tussen beiden omdat consensus kritiek kan verhullen. Die ambigüiteit verklaren de respondenten door persoonlijke overtuigingen en aspecten op organisatievlak. Op het niveau van de organisatie heeft dit te maken met de beleidsafhankelijkheid van werkingsmiddelen. Dit verklaart enigszins ook waarom de radicale benadering minder voorkomt in ons land (Hermans, 2014). Het valt op dat coördinatoren het actiefst zijn op beleidsniveau en daartoe voornamelijk insider strategieën aanwenden, terwijl outreachers eerder (in mindere mate) outsider strategieën hanteren.

5.4 Politisering

Net als het onderzoek van Thys et al. (2021) bevestigen de bevindingen dat er spraakverwarring heerst over het concept politisering. Niemand verbindt het met het bewerkstelligen van het publieke meningsverschil over de organisatie van de samenleving, de omschrijving die Oosterlynck et al. (2018) eraan geven, maar koppelen het aan het beïnvloeden van de politiek. Dit laat een afstand tussen theorie en praktijk zien. Net als outsider strategieën krijgt het weinig plaats binnen het structureel werken zoals Thys et al. (2021) aanvoeren.

Evengoed zit er spanning op het concept prefiguratief werken. De vorm die Debruyne et al. (2021) en Graeber (2002) omschrijven wordt niet waargenomen omdat de verandering die de respondenten doen, hoofdzakelijk het opvullen van gaten in het hulpverleningssysteem betreft. Dit percipiëren ze niet noodzakelijk negatief zoals Grymonprez et al. (2017) eerder wel doen. Enerzijds wordt het gebruikt om als tijdelijke oplossing druk te zetten op het beleid, anderzijds zijn ze hoopvol dat het kan vervellen in een langdurig alternatief mits beleidsmatige steun. Hier wordt de overheid wel als middel gezien om een doel te bereiken, terwijl dit volgens van de Sande (2014) bij prefiguratief werken niet het geval is.

Belangwekkend is dat de term 'politisering' populair is, maar er een discrepantie tussen het theoretisch discours en de praktijk bestaat. Indien sociaal werk dit uitgezuiverd wil hebben, is conceptuele helderheid aanbevolen. Verder onderzoek hiernaar kan voor een betere bevassing en doorstroming van het concept politisering leiden. Ook onderzoek naar een haalbare vertaling van het theoretisch discours omtrent prefiguratief werken naar de praktijk is aanbevolen. De praktijk is immers in grote mate afhankelijk van overheidsmiddelen om de alternatieven die ze ontwikkelen voor de doelgroep, een lange termijnkarakter te geven.

5.5 Stem geven aan de doelgroep

In de outreachpraktijk hanteert men voornamelijk elite strategieën, wat in lijn ligt met Donaldsons' (2007) onderzoek, en praat men veelal over de hoofden van de doelgroep heen, een risico waar Raeymaeckers (2021) op wijst. Net als Krumer-Nevo (2008) aangeeft, houden de outreachers te weinig rekening met de stem van de doelgroep waardoor het eigenaarschap van signalen bij de doelgroep ontnomen wordt. Dit is merkwaardig want er is unanimitieit over de meerwaarde van het betrekken van de doelgroep bij structureel werken. Die meerwaarde heeft enerzijds betrekking op het versterken van de doelgroep hun stem zodat ze meer meetelt. Dit is weliswaar minder procesmatig dan Moreau's (1979) interpretatie veronderstelt. Kritische bewustwording van de maatschappelijke positie, wat sociale actie kan impliceren, wordt niet vernoemd. Anderzijds aanschouwt men het woord van de doelgroep als overtuigender bij het beleid. Dit strookt met onderzoek van Raeymaeckers et al. (2022) dat vaststelt dat het woord van de doelgroep legitieme doorgang kan vinden om te dialogeren met beleidsmakers omdat het als een meerwaarde voor het beleid en niet als kritiek kan worden aanzien. De leidinggevendenden stellen ook dat het belangrijk is om de vormgeving van de stem van de doelgroep goed te omkaderen, opdat het niet aanvallend is. Deze visie allieert met de expertenrol die volgens Krumer-Nevo (2008) nog te vaak aanwezig is in het sociaal werk. Evengoed kan dit gekaderd worden binnen de gematigde sfeer waarbinnen structureel werken zich afspeelt.

Hoewel men voornamelijk elite strategieën benut, erkent men de meerwaarde van het betrekken van de doelgroep. Onderzoek naar de redenen waarom de doelgroep nauwelijks betrokken wordt, kan de outreachpraktijk mogelijks tools aanreiken om dat wel te doen. Dit zou tevens de gelijkwaardige hulpverleningsrelatie, waar men sterk naar streeft (5.2.) ten goede kunnen komen.

5.6 Hindernissen, kansen en motivaties om structureel te werken

De resultaten in dit onderzoek leunen aan bij de factoren van Gal en Weiss-Gal (2013) die het engagement om structureel te werken bepalen. Op macrovlak bevinden de belemmeringen zich in de partijpolitieke sfeer en maatschappelijke tendensen. Noemenswaardig is dat de outreachers weinig hindernissen ervaren qua managerialisme in hun werk wat effectiviteit en meetbare resultaten veronderstelt. Ze ervaren namelijk weinig cliëntadministratie. Dit contrasteert met de zienswijze die Ferguson (2009) betreffende het sociaal werk daarover heeft. Daarnaast zien ze kansen in de actualiteit om signalen onder de aandacht te brengen. Dit correspondeert met wat Hoogerwerf & Herweijer (2008) als 'policy windows' omschrijven. Op mesoniveau beletten aspecten van de organisatiestructuur en -cultuur het structurele werken. Dit stemt overeen met bevindingen uit onderzoek van Thys et al. (2021). Het is ook op dit niveau dat de outreachers handvaten zoals een duidelijk handelingskader en de mogelijkheid tot kennisvergaring over structureel werken missen. Voor de outreachpraktijk bevinden zich hier interessante opportuniteiten. De facilitering van deze handvaten zou een betere wisselwerking qua signalen kunnen bewerkstelligen tussen collega's en leidinggevendenden. Dit kan bevorderend zijn om actiever, meer gedragen en bewuster structureel te

werken. Bovendien kan dit de persoonlijke vaardigheden begunstigen. Opmerkelijk daartegenover zijn de opportuniteiten die alle outreachers zien in het professionele netwerk en de bewegingsvrijheid die ze ervaren. De outreachers voor een lokaal bestuur hebben eveneens kansen op het vlak van middelen. Op microniveau dragen psychologische elementen en persoonlijke vaardigheden bij aan de mate waarin men een structurele rol opneemt.

De resultaten in deze studie vertonen ook andere determinanten die niet opgenomen zijn in het raamwerk van Gal en Weiss Gal (2013). Het gaat over de aard van de doelgroep, de aard van de problematiek en de aard van de outreachsetting waar men actief is. Dit is een interessant gegeven om bijkomend te onderzoeken omdat het verder bij kan dragen aan kennis over de factoren die structureel werken bespoedigen of ontmoedigen.

5.7 Beperkingen

Niet alle respondenten hadden een sociaalwerkachtergrond en enkele respondenten gaven aan dat ze de thematiek van het interview moeilijk vonden. Dit leverde mogelijks beperktere inhoudelijke data op om te vergelijken met de literatuur. Daarnaast zijn outreachwerkers uit verschillende organisaties bevraagd met variërende doelgroep en visies op structureel werken. Die onderlinge variatie is voor de lezer mogelijkwerwijs ontoereikend uitgepuurd in de data-analyse. De resultaten van deze studie werpen immers een algemeen beeld op de onderzoeksvragen over structureel werken en outreachend werken, waardoor een diepere interpretatie van bepaalde onderwerpen ontbreekt binnen het bestek van dit schrijfstuk. Evengoed begrenst dit onderzoek zich tot de Mechelse context met een beperkt aantal respondenten, waardoor het niet gegeneraliseerd kan worden tot outreachend werken 'tout cours'. Een vergelijkend onderzoek met een andere (centrum)stad zou de veralgemeenbaarheid kunnen vooruithelpen. Ten slotte is enkel het perspectief van de outreachwerkers en hun leidinggevenden bevraagd. Om een bredere blik op structureel werken bij outreachend werken te genereren strekt een bevraging bij de doelgroep en beleidsmakers tot de aanbevelingen.

6. Conclusie

Outreachend werken wordt gepercipieerd als een goede voedingsbodem om structureel te werken, nochtans wordt dat potentieel niet ten volle benut door de praktijkwerkers. Die zijn voornamelijk actief op cliëntniveau en expliciteren structureel werken niet als doelstelling van outreachend werken, alhoewel ze de meerwaarde en noodzaak ervan onderkennen. Het structureel werken is eerder onderhuids aanwezig in de dagelijkse outreachpraktijk. Die aanwezigheid blijkt uit verschillende elementen en invullingen van structureel werken die in Mechelen worden waargenomen.

Ondanks de outreachers matige kennis hebben over structureel werken en daarmee gepaarde concepten zoals bijvoorbeeld politisering, stelt men toch het eigen handelen, de eigen organisatie en het beleid in vraag ten voordele van de doelgroep. Een activistische houding is nauwelijks aanwezig, wel tracht men in mindere mate maatschappelijk en kritisch bewustzijn over de maatschappelijke positie van en bij de doelgroep te realiseren. Dit alles speelt zich af in een niet-conflictvolle sfeer. Dit blijkt ook uit de strategieën die ze aanwenden om het beleid te beïnvloeden. Voornamelijk leidinggevers gaan via geijkte paden rechtstreeks in dialoog (insider strategieën) met beleidsmakers. Outreachers wijken wel eens af van deze paden en trachten via een omweg (outsider strategieën) beleidsmakers te beïnvloeden. Dit vindt echter sporadisch plaats. Daarnaast gaat men allianties aan met partnerorganisaties om signalen kenbaar te maken. De doelgroep wordt hoofdzakelijk betrokken bij de vormgeving van indirecte strategieën en bij coalitievorming.

Over het algemeen betrekken de outreachwerkingen de doelgroep weinig of niet in het proces tot structureel georiënteerde acties, niettegenstaande er grote consensus bestaat over de meerwaarde daarvan. Hierdoor gaat hun stem verloren. Meestal fungeert de doelgroep als input om structureel werk op uit te bouwen. Outreachers nemen die input mee naar teammomenten, waarna vooral de leidinggevende ermee aan de slag gaat.

De mate waarin outreachwerkingen zich kunnen engageren om structureel te werken wordt bepaald door verschillende determinanten. Op macroniveau worden partijpolitieke en maatschappelijke factoren als storend ervaren. Bevorderend is het niet-managerialistisch discours. Op mesoniveau biedt het professionele netwerk en de bewegingsvrijheid van outreachers kansen, maar missen ze een duidelijk handelingskader en de mogelijkheid tot kennisvergaring inzake structureel werken om zelf aan de slag te gaan, daarnaast werkt de interne organisatiestructuur en -cultuur eerder beperkend. Een significant verschil tussen outreachwerkers van een lokaal bestuur of middenveldorganisatie werd niet gevonden. Op persoonlijk vlak dragen bepaalde psychologische aspecten en vaardigheden positief bij aan het opnemen van een structurele rol. Ten slotte lijkt de aard van de doelgroep, haar problematiek en de outreachsetting ook een bepalende factor te zijn.

Veranderende maatschappelijke verhoudingen en de snelle opmars van outreachend werken leiden in de Mechelse context niet tot een specifieke nadruk op individugerichte interventies. Dit impliceert echter niet dat structureel werken inherent aanwezig is in de Mechelse outreachpraktijken, wat haar niet uniek maakt tegenover andere werkvormen op dat vlak. Nochtans hebben de Mechelse outreachpraktijken sterke troeven in handen om explicieter structureel te werken waarvan men zich onvoldoende bewust is: de nabijheid in de leefomgeving, het betrekken van de doelgroep, de geringe cliëntadministratie, het professionele netwerk en hun bewegingsvrijheid. Indien men structureel werken tastbaarder en concreter verankert in de werking (handelingskader en mogelijkheid tot kennisopbouw) kunnen ze nog beter in de kaarten van de doelgroep spelen.

Literatuurlijst

- Achterhuis, H. (1975). De praxis als eenheid van actie en reflectie. In H. Achterhuis, *Filosofen van de Derde Wereld* (pp. 63-81). Bilthoven: Ambo.
- ADA. (2020, oktober 13). Jongeren bouwen eigen Droomhut op site Spoor Oost. *Pzc*. Geraadpleegd op 30 april 2023, van <https://www.pzc.nl/antwerpen/jongeren-bouwen-eigen-droomhut-op-site-spoor-oost~ab282bdf/>
- Almog-Bar, M. (2017). Insider Status and Outsider Tactics: Advocacy Tactics of Human Service Nonprofits in the Age of New Public Governance. *Nonprofit Policy Forum*, 8(4), 411-428. <https://doi.org/10.1515/npf-2017-0020>
- Andersson, B. (2013). Finding ways to the hard to reach – considerations on the content and concept of outreach work. *European Journal of Social Work*, 16(2), 171-186. <https://doi.org/10.1080/13691457.2011.618118>
- Beelen, S., De Maeyer, J., Dewaele, C., Grymonprez, H., & Matthijssen, C. (2014). *Reach out! Praktijkboek voor outreachend werken*. Leuven: Lannoo.
- Binderkrantz, A. (2005). Interest Group Strategies: Navigating between Privileged Access and Strategies of Pressure. *Political Studies*, 53(4), 694-715. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9248.2005.00552.x>
- Boone, K., Roets, G., & Roose, R. (2019). Social work, participation, and poverty. *Journal of Social Work*, 19(3), 309-326. <https://doi.org/10.1177/1468017318760789>
- Bouverne-De Bie, M., & Ewijk, H. v. (2008). *Sociaal werk in Vlaanderen en Nederland: een begrippenkader*. Mechelen: Kluwer.
- Carniol. (1992). Structural Social Work: Maurice Moreau's Challenge to Social Work Practice. *Journal of Progressive Human Services*, 3(1), 1-20. https://doi.org/10.1300/J059v03n01_01
- Child, C. D., & Grønbjerg, K. A. (2007). Nonprofit advocacy organizations: Their characteristics and activities. *Social Science Quarterly*, 88(1), 259-281. <https://doi.org/10.1111/j.1540-6237.2007.00457.x>
- Clarke, J. (2004). Access for all? The promise and problems of universalism. *Social Work and Society*, 2(2), 216-224. Geraadpleegd op 30 april 2023, van <https://ejournals.bib.uni-wuppertal.de/index.php/sws/article/view/221>
- Collectief Cartache. (2020, oktober 8). 'Leefloon is een mensenrecht'. *Sociaal.net*. Geraadpleegd op 30 april 2023, van <https://sociaal.net/opinie/leefloon-is-een-mensenrecht/>
- Collins, S. (2009). Some Critical Perspectives on Social Work and Collectives. *The British Journal of Social Work*, 39(2), 334-352. <https://doi.org/10.1093/bjsw/bcm097>

- Debaene, R., & Van Bouchaute, B. (2019). Politisering: de democratische opdracht van het sociaal werk. In K. Hermans, P. Raeymaeckers, & R. Roose (Reds.), *Sociaal werk: mensenrechten in de praktijk* (pp. 64-81). Leuven: LannooCampus.
- Debruyne, P., Van Bouchaute, B., & Naert, J. (2021, september 8). Politisering: terug van weggeweest, ook in het sociaal werk. *Lavamedia*. Geraadpleegd op 30 april 2023, van <https://lavamedia.be/politisering-terug-van-weggeweest-ook-in-het-sociaal-werk/>
- Declercq, L., & Eerdeken, W. (2020). Outreachend werken bij gezinnen met (zeer) lage werkintensiteit. Gent: Arteveldehogeschool. Geraadpleegd op 30 april 2023, van https://www.armoede.vlaanderen.be/sites/default/files/media/Rapport_outreachend_werken_2020_0.pdf
- De Corte, J., & Verschuere, B. (2015). Nonprofit Advocacy Under a Third-Party Government Regime: Cooperation or Conflict? *VOLUNTAS*, 26(1), 222-241. <https://doi.org/10.1007/s11266-013-9427-9>
- De Corte, J., & Roose, R. (2018). Social work as a policy actor : understanding social policy as an open-ended democratic practice. *EUROPEAN JOURNAL OF SOCIAL WORK*, 23(2), 227-238. <https://doi.org/10.1080/13691457.2018.1462768>
- De Corte, J., Hermans, K., Raeymaeckers, P., & Van Bouchaute, B. (2022). De vele invullingen van politisering in het sociaal werk. In K. Boone, T. Boutsen, J. De Corte, F. Dhondt, K. Hermans, E. Plovie, ... N. Vanderhulst (Reds.), *Publiek gaan! Politiserend handelen in het sociaal werk* (pp. 28-55). Brussel: Garant.
- Dewaele C. (2022). 'Niet iedereen die het eigen kantoor verlaat, werkt outreachend'. *Sociaal.net*. Geraadpleegd op 30 april 2023, van <https://sociaal.net/opinie/niet-iedereen-die-kantoor-verlaat-werkt-outreachend/>
- Dewson S., Casebourne J., & Davis S. (2006). *Maximising the role of outreach in client engagement*. Institute for Employment Studies. Geraadpleegd op 30 april 2023, van <https://www.employment-studies.co.uk/report-summaries/report-summary-maximising-role-outreach-client-engagement>
- Dominelli, L. (2009). *Introducing social work*. UK: Polity Press.
- Donaldson, L.P. (2007). Advocacy by Nonprofit Human Service Agencies: Organizational Factors as Correlates to Advocacy Behavior. *Journal of community practice*, 15(3), 139-158. https://doi.org/10.1300/J125v15n03_08
- Driessens, K., & Geldof, D. (2009). Individu en/of structuur? Of wat wil het sociaal werk aanpakken? *Canonsociaalwerk*. Geraadpleegd op 30 april 2023, van <https://www.canonsociaalwerk.eu/essays/Driessens%20Geldof%20-%20Individu%20en%20of%20structuur.pdf>
- EQUALITY ResearchCollective. (2022). Survey: De wildgroei aan outreach partijken. *hogent.qualtrics*. Geraadpleegd op 30 april 2023, van https://hogent.qualtrics.com/jfe/form/SV_9Kr3L0w9BM7L0TI

- Ferguson, I. (2009). 'Another Social Work is Possible!' Reclaiming the Radical Tradition. In L. Vesna (Red.), *Theories and methods of social work: exploring different perspectives* (pp. 81-96). Ljubljana: Faculty of Social Work.
- Fook, J. (2002). *Social Work: Critical Theory and Practice*. Londen: SAGE Publications Ltd.
- Gal, J., & Weiss-Gal, I. (2013). The 'Why' and the 'How' of policy practice: An eight-country comparison. *British Journal of Social Work*, 45, 1083-1101. <https://doi.org/10.1093/bjsw/bct179>
- George, P., Coleman, B., & Barnoff, L. (2007). BEYOND "PROVIDING SERVICES": Voices of Service Users on Structural Social Work Practice in Community-based Social Service Agencies. *Canadian Social Work Review / Revue Canadienne de Service Social*, 24(1), 5-22. Geraadpleegd op 30 april 2023, van <http://www.jstor.org/stable/41669857>
- Graeber, D. (2002). 'A movement of movements: The new anarchists'. *New Left Review*, 13, 61-73. Geraadpleegd op 30 april 2023, van <https://newleftreview.org/issues/ii13/articles/david-graeber-the-new-anarchists>
- Grymonprez, H. (2012). Structureel werken en straathoekwerk: klinkt het niet dan botst het? *ALERT*, 38(4), 48-55. Geraadpleegd op 30 april 2023, van <http://www.alertonline.be/Portals/pow/alert/pdf/AT380448SSWE8GH.pdf>
- Grymonprez, H., & Roose, R. (2014). Outreach: een tweesnijdend zwaard? In K. De Vos, H. Grymonprez, D. Kerger, G. Roets, & R. Roose (Reds.), *Cahier Integrale Jeugdhulp*, 2 (pp. 63-71). Brussel: Politeia. Geraadpleegd op 30 april 2023, van https://www.researchgate.net/publication/268816372_Outreach_een_tweesnijdend_zwaard
- Grymonprez, H., & Roose, R. (2022). Towards a clearer understanding of the transformational potential of outreach work. *European Journal of Social Work*, 25(1), 26-40. <https://doi.org/10.1080/13691457.2019.1567468>
- Grymonprez, H., Roose, R., & De Corte, J. (2021). In search of transformative practice: outreach work tactics for perpetuating symbolic boundaries. *BRITISH JOURNAL OF SOCIAL WORK*, 52(5), 2743-2759. <https://doi.org/10.1093/bjsw/bcab220>
- Grymonprez, H., Roose, R., & Roets, G. (2017). Outreach social work: from managing access to practices of accessibility. *European Journal of Social Work*, 20(4), 461-471. <https://doi.org/10.1080/13691457.2016.1255589>
- Hermans, K. (2012). Structureel sociaal werk - strijden tegen sociale ongelijkheid. *alertonline*. Geraadpleegd op 30 april 2023, van <http://www.alertonline.be/Portals/pow/alert/pdf/AT380108SSWS7HK.pdf>
- Hermans, K. (2014). De signaalfunctie en structureel sociaal werk. *Journal of Social Intervention*, 23(3), 26-43. <https://doi.org/10.18352/jsi.415>
- Hoogerwerf, A., & Herweijer, M. (2008). *Overheidsbeleid: een inleiding in de beleidswetenschap*. Alphen aan den Rijn: Kluwer.

- International Network of Social Street Workers. (2008). International Guide on the Methodology of Street Work throughout the World. *Dynamointernational*. Geraadpleegd op 30 april 2023, van <https://dynamointernational.org/en/publication/international-guide-on-the-methodology-of-street-work-throughout-the-world/>
- Jiao, S., Slemon, A., Guta, A., & Bungay, V. (2022). Exploring the conceptualization, operationalization, implementation, and measurement of outreach in community settings with hard-to-reach and hidden populations: A scoping review. *Social science & medicine (1982)*, 309, 115232. <https://doi.org/10.1016/j.socscimed.2022.115232>
- Krumer-Nevo, M. (2008). From noise to voice: How social work can benefit from the knowledge of people living in poverty. *International Social Work*, 51(4), 556-565. <https://doi.org/10.1177/0020872808090248>
- Lavalette, M. (2011). *Radical social work today: social work at the crossroads*. Policy Press.
- Lee, W., & Donaldson, L.P. (2018). Street Outreach Workers' Understanding and Experience of Working with Chronically Homeless Populations. *Journal of Poverty*, 22(5), 421-436. <https://doi.org/10.1080/10875549.2018.1460737>
- Moreau, Maurice J. (1979). "A STRUCTURAL APPROACH TO SOCIAL WORK PRACTICE." *Canadian Journal of Social Work Education / Revue Canadienne d'éducation En Service Social*, 5(1), 78-94. Geraadpleegd op 30 april 2023, van <https://www.jstor.org/stable/41670012>
- Mosley, J. E. (2011). Institutionalization, Privatization, and Political Opportunity: What Tactical Choices Reveal About the Policy Advocacy of Human Service Nonprofits. *Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly*, 40(3), 435-457. <https://doi.org/10.1177/0899764009346335>
- Mullaly R. P. (2019). *The new structural social work: ideology theory and practice* (Fourth). Oxford University Press.
- Murray, K., & Hick, S.F. (2012). Structural Social Work. In M. Gray, & S. A. Webb (Reds.), *Social Work Theories and Methods*, (pp. 86-97). Sage Publications.
- Nsour S., Anandan V., Lindert K., & Karippacheril T. G. (2020). Outreach. In K. Lindert, T. G. Karippacheril, I. R. Caillava, K. N. Chávez (Reds.), *Sourcebook on the foundations of social protection delivery systems* (pp. 61-78). The World Bank. Geraadpleegd op 30 april 2023, van <https://openknowledge.worldbank.org/server/api/core/bitstreams/b33300fe-008d-5579-8895-1b7e45119cd6/content>
- Omlo, J. (2017). *Wat werkt bij outreachend werken. Kansen en dilemma's voor sociale wijkteams*. Utrecht: Movisie. Geraadpleegd op 30 april 2023, van <https://www.movisie.nl/sites/movisie.nl/files/publication-attachment/Dossier-wat-werkt-bij-outreachend-werken%20%5BMOV-12693403-1.0%5D.pdf>
- Onyx, J., Armitage, L., Dalton, B., Melville, R., Casey, J., & Banks, R. (2010). Advocacy with Gloves on: The "Manners" of Strategy Used by Some Third Sector Organizations Undertaking Advocacy in NSW and

- Queensland. *Voluntas: International Journal of Voluntary and Nonprofit Organizations*, 21(1), 41-61.
<http://www.jstor.org/stable/27928197>
- Oosterlynck, S., & Carré, B. (2021). De politieke rol van het sociaal werk: nieuwe vormen van politisering. In P. Raeymaeckers, J. Gradener, S. Van Dam, S. Botman, K. Driessens, J. Boxstaens, & M. Tirions (Reds.), *Denken over sociaal werk* (pp 363-377). Leuven: Acco.
- Oosterlynck, S., Hertogen, E., & Swerts, T. (2018). *De politieke opdracht van het middenveld ter discussie: nieuwe vormen van politisering. Spotlightpaper CSI Flanders*. Antwerpen: UAntwerpen. Geraadpleegd op 30 april 2023, van <https://repository.uantwerpen.be/docman/irua/b1e348/154864.pdf>
- Ornellas, A., Spolander, G., & Engelbrecht, L. (2018). The global social work definition: Ontology, implications and challenges. *Journal Of Social Work*, 18(2), 222-240. <https://doi:10.1177/1468017316654606>
- Payne, M. (1991). *Modern social work theory: a critical introduction*. Lyceum Books. Geraadpleegd op 30 april 2023, van https://books.google.be/books?id=PPWuCwAAQBAJ&printsec=frontcover&hl=nl&source=gbs_ge_summary_r&cad=0#v=onepage&q&f=false
- Raeymaeckers, P. (2021). Beleidspraktijk en sociaal werk: enkele theoretische perspectieven. In P. Raeymaeckers, J. Gradener, S. Van Dam, S. Botman, K. Driessens, J. Boxstaens, & M. Tirions (Reds.), *Denken over sociaal werk* (pp. 379-394). Leuven: Acco.
- Raeymaeckers, P., & Hackethal, I. (2023). 'Geëngageerde sociaal werkers zijn niets zonder geëngageerde organisaties'. *Sociaal.net*. Geraadpleegd op 30 april 2023, van <https://sociaal.net/opinie/politiserend-werken-we-moeten-het-vaker-hebben-over-sociaalwerkorganisaties/>
- Raeymaeckers, P., Mathys, E., & Cools, P. (2022). Advocacy Through Practices of Input and Throughput Legitimacy: Safe Spaces, Proximity, and Collectivizing Individual Needs. *Voluntas*, 34, 389-401. <https://doi.org/10.1007/s11266-022-00474-7>
- Raeymaeckers, P., Verhoeven, R., Pauwels, J., Driessens, K., Boxstaens, J., Tirions, M., & Gibens, S. (2016). Vermarkting van het sociaal werk. *Sociaal.net*. Geraadpleegd op 30 april 2023, van <https://sociaal.net/opinie/vermarkting-sociaal-werk/#:~:text=Uit%20onderzoek%20blijkt%20dat%20overmarkting,prestaties%20in%20termen%20van%20aantallen.>
- Ritter, J. A. (2008). A national study predicting social workers' levels of political participation: The role of resources, psychological engagement, and recruitment networks. *Social Work*, 53, 347-357. <https://doi:10.1093/sw/53.4.347>
- Roose, H., & Meuleman, B. (2014). *Methodologie van de sociale wetenschappen: een inleiding*. Gent: Academia Press.
- Roose, R., Roets, G., & Bouverne-De Bie, M. (2012). Irony and Social Work: In Search of the Happy Sisyphus. *The British Journal of Social Work*, 42(8), 1592-1607. <https://doi.org/10.1093/bjsw/bcr163>

- SAM vzw & LiSS. (2021). Straathoekwerk het Boek. *Samvzw*. Geraadpleegd op 30 april 2023, van <https://www.samvzw.be/sites/default/files/Publicaties/Straathoekwerk%20het%20Boek.pdf>
- Savin-Baden M., & Major C. H. (2013). *Qualitative research: the essential guide to theory and practice*. Routledge.
- Scholte, M., & van Splunteren, P. (1996). *Opgelet! Systematisch signaleren in het maatschappelijk werk*. Utrecht: Nederlands Instituut voor Zorg en Welzijn / NIZW.
- Sillis, M. (2011, juni 24). Wakawaka Generation wil 'collega-hangjongeren' van straat houden. *GVA*. Geraadpleegd op 30 april 2023, van <https://www.gva.be/cnt/aid1058912>
- Sluiter, S. (2010). *Signalering in het sociaal-agogisch werk: Met het oog op de samenleving*. Bohn Stafleu Van Loghum. Geraadpleegd op 30 april 2023, van https://books.google.be/books?id=YSIFNlgagTcC&printsec=frontcover&hl=nl&source=gbg_summary_r&cad=0#v=onepage&q&f=false
- Szeintuch, S. (2015). Street Work and Outreach: A Social Work Method? *The British Journal of Social Work*, 45(6), 1923-1934. <https://doi.org/10.1093/bjsw/bcu103>
- Thys, R., Cox N., & Sabbe K. (2021). Politiseren in de praktijk: een krachtlijn die schuurt & uitdaagt. *Researchgate*. Geraadpleegd op 30 april 2023, van https://www.researchgate.net/publication/356065419_POLITISEREN_IN_DE_PRAKTIJK_EEN_KRACHTLIJN_DIE_SCHUURT_UTDAAGT
- Vandekinderen, C., Roose, R., Raeymaeckers, P., & Hermans, K. (2018). *Sociaalwerkconferentie 2018, Sterk Sociaal Werk. Eindrapport*. Departement Welzijn, Volksgezondheid en Gezin. Geraadpleegd op 30 april 2023, van https://www.departementwvg.be/sites/default/files/media/Eindrapport_sociaalwerkconferentie_2018.pdf
- van der Tier, M., & van Lieshout, C. (2020). DE CONFLICTLOZE WEG: EEN EXPLORATIEF KWALITATIEF ONDERZOEK NAAR POLITISEREND WERKEN IN HET OPBOUWWERK. *Journal of Social Intervention: Theory and Practice*, 29(6), 43-60. <https://doi.org/10.18352/jsi.648>
- van de Sande, M. (2014). 'Marx en de anderen'. *De Helling - kwartaalblad voor linkse politiek*, 27(4), 20-24. Stichting Wetenschappelijk Bureau Groen Links.
- Van Lancker, W., Cappelle, H., Cox, N., Decorte, A., Defossez, E., Denoo, H., Stevens, F., & Willems, A. (2020). *MISSION. Mobile Integrated Social Services Increasing employment Outcomes for people in Need. Final Report*. Kortrijk: OCMW Kortrijk. Geraadpleegd op 30 april 2023, van https://www.kortrijk.be/sites/kortrijk/files/2020-03/MISSION_FINAL%20REPORT.pdf
- Vereecke, P., Svensson, S., & Raeymaeckers, P. (2019). Structureel sociaal werk. In M. Tirions, P. Raeymaeckers, A. Cornille, S. Gibens, J. Boxstaens, Y. Postma (Reds.), *#sociaal werk* (pp. 417 - 434). Leuven: Acco.
- Vermeulen, D. (2022, oktober 3). Wereldrecordpoging 'De Langste Wachtrij' in Coyendanspark: "Schandalig dat velen in ons land niet de hulp krijgen die ze verdienen". *HLN*. Geraadpleegd op 30 april 2023, van

<https://www.hln.be/gent/wereldrecordpoging-de-langste-wachtrij-in-coyendanspark-schandalig-dat-velen-in-ons-land-niet-de-hulp-krijgen-die-ze-verdienen~a21f6420/#:~:text='De%20Langste%20Wachtrij'%20is%20een,wachten%20zijn%20op%20broodnodige%20hulp.>

Vlaanderen. (z.d.). Vermaatschappelijking van de lokale sociale hulp- en dienstverlening. *departementwvg*. Geraadpleegd op 30 april 2023, van <https://www.departementwvg.be/vermaatschappelijking-van-de-lokale-sociale-hulp-en-dienstverlening>

Vlastrov. (2010). We make the road by walking. *Samvzw*. Geraadpleegd op 30 april 2023, van <https://www.samvzw.be/sites/default/files/Publicaties/We%20make%20the%20road%20bij%20walking.pdf>

Weiss, I. (2006). Modes of Practice and the Dual Mission of Social Work: A Cross-National Study of Social Work Students' Preferences. *Journal of Social Service Research*, 32(3), 135-151. https://doi:10.1300/J079v32n03_08

Weiss-Gal, I., & Gal, J. (2009). Realizing rights in social work. *Social Service Review*, 83(2), 267-291. <https://doi.org/10.1086/599982>

Weiss-Gal, I. (2013). Policy Practice in Practice: The Inputs of Social Workers in Legislative Committees. *Social Work*, 58(4), 304-313. <https://doi.org/10.1093/sw/swt034>

Weiss-Gal, I. (2017). Social workers' policy engagement: A review of the literature. *International Journal of Social Welfare*, 26(3), 285-298. <https://doi:10.1111/ijsw.12239>

Weiss-Gal, I., & Gal, J. (2020). Explaining the policy practice of community social workers. *Journal of Social Work*, 20(2), 216-233. <https://doi.org/10.1177/1468017318814996>

Bijlagen

I) Interviewleidraad

Intro

- Persoonlijke voorstelling
- Achtergrond onderzoek: doel, aard, duur, informed consent, anonimiteit
- Bedanking medewerking

Voorstelling respondent

- Welke opleiding heb je gevolgd?
- Voor welke organisatie werk je?
- Waarom kiest de organisatie voor outreachend werken?
- Kan je een taakomschrijving geven van jouw functie?
- Hoe zou jij outreachend werken definiëren?
- Wat is jouw doelgroep?

Situering structureel werken

- Wat is het doel van je outreachende activiteiten?
- Met welke problemen wordt de doelgroep geconfronteerd?
 - Welke oorzaken liggen aan de basis van deze problemen?

Intermezzo

- Quote/artikel: Wat zegt je dit?

Zwakke broertje

Sociaal werk gaat over mensen en structuren. Niks mis met individuele begeleidingen. Maar als scheve structuren ervoor zorgen dat mensen in de problemen komen, moeten sociaal werkers op dat terrein de handen uit de mouwen steken.

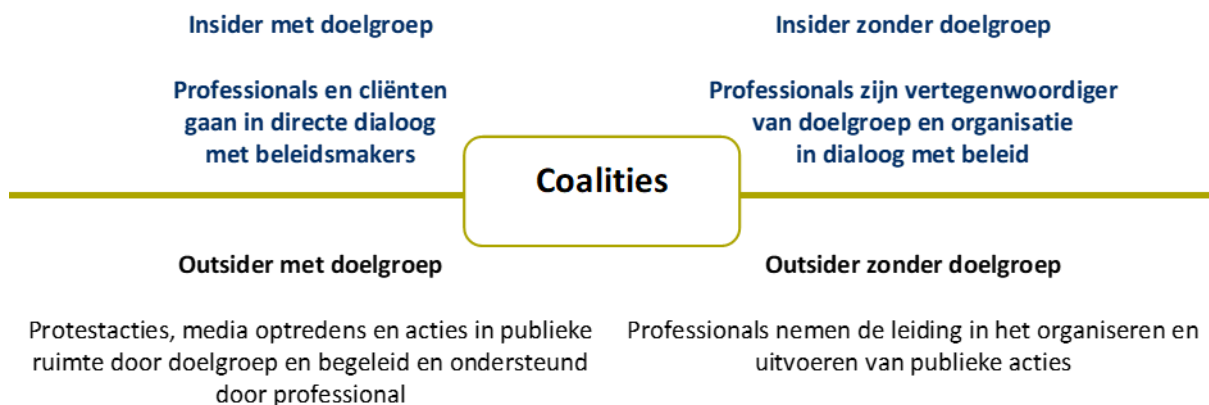
'Sociaal werk gaat over mensen en structuren.'

Vormen van structureel werk

- Wat versta je onder het begrip structureel werken? (Macro interventies)?
 - Doe je aan politisering? Hoe dan?

- In welke mate mag en kan je structureel werken? (Sociale verandering op maatschappelijk/beleidsmatig vlak)
- Is het ingebed in je functie als outreacher?
- Via welke activiteiten tracht je het beleid te beïnvloeden?
 - Welke activiteiten/projecten zet je zelf (of organisatie) op indien er geen beleidsmatige oplossing bestaat ten voordele van de doelgroep?
 - Mik je naast het bereiken van het beleid ook op bijvoorbeeld burgers? Zoja, hoe?
 - Via welke activiteiten streef je maatschappelijke bewustwording na over de positie van je doelgroep in de samenleving?
 - Via welke activiteiten streef je kritische bewustwording bij de doelgroep na over hun positie in de samenleving?
- Op welke manier streef je naar een gelijkwaardige relatie met de doelgroep?
- Op welke manier kan jouw handelingswijze bijdragen aan verdrukking?
- Hoe beïnvloed je jouw organisatie om te veranderen ten voordele van de doelgroep?
- Op welke wijze wordt de doelgroep bij het structureel werken betrokken?
- Welke rol krijgen ze?
- Wat is de meerwaarde volgens jou van het betrekken van de doelgroep?

Strategieën beleidsbeïnvloedend werk

- Clusters overlopen. Waar situeer je jezelf (één of meerdere)?
- Wat heeft het meeste effect denk je? Waarom?
- Zet je bij het indirect beïnvloeden van beleid eerder in op conflict of consensus? Waarom?
- Op welke manier ga je coalities aan om het beleid te beïnvloeden?

Determinanten structureel werk

- Wat motiveert je wel of niet om structureel te werken?
- Welke handvaten ondersteunen je bij het structureel werken?
 - Of zouden je kunnen ondersteunen?
- Op welke manier hinderen of bevorderen maatschappelijke/politieke factoren het opnemen van een structurele rol? (Macroniveau)

- Op welke manier hindert of bevordert jouw organisatie het opnemen van een structurele rol?
- Welke persoonlijke aspecten dragen bij in het vervullen van een structurele rol?
- Hoe stimuleert jouw (in)formeel netwerk jou bij het structureel werken?
- Op welke manier engageer je je buiten de werkuren ten voordele van de doelgroep?
- Op welke manier ervaar je outreachend werken als een voedingsbodem om structureel te werken?
- Hoe schat je de impact van je werk in? En van het structurele werken?

Slot

- Dank
- Wil je nog iets toevoegen? Vragen?
- Hoe heb je het interview ervaren?
- Informed consent afhandelen

II) Omschrijving outreachwerkingen

<i>Outreachwerking</i>	<i>Omschrijving</i>
<i>Straathoekwerk - stad Mechelen</i>	Als 'professionele vriend' aanwezig zijn in de leefomgeving van kwetsbare doelgroepen en hen (her)aansluiting helpen vinden bij het (in)formele netwerk.
<i>Straattherapie dubbeldiagnose - stad Mechelen</i>	Psychologische ondersteuning bieden in de leefomgeving van mensen met een psychische- en verslavingsproblematiek.
<i>Gezinsondersteuning – OCMW</i>	Langdurige ambulante begeleiding van gezinnen met kinderen in armoede.
<i>Jeugdwerking Happy Mood Places - stad Mechelen</i>	Mentaal welzijn en welbevinden bespreekbaar maken bij jongeren door online en offline outreachend aan de slag te gaan.
<i>Jeugdwerking Transit M - stad Mechelen</i>	Verbinding bewerkstelligen tussen verschillende doelgroepen aanwezig op de jongerensite Transit M en de brede samenleving.
<i>Preventieve woonbegeleiding – CAW</i>	Intensieve woonbegeleiding middels huisbezoeken om uithuiszetting te voorkomen door achterliggende problemen aan te pakken.
<i>Outreachend jeugdwerk - JAC</i>	Vindplaatsgericht werken om jongeren die de weg naar hulpverlening niet vinden, te ontmoeten en ermee aan de slag te gaan.
<i>Back on Track (ex-gedetineerden) project - SAAMO</i>	Ex-gedetineerden intensief begeleiden op allerlei levensdomeinen, met een focus naar werk. Dit gebeurt op hun tempo en in hun leefomgeving.
<i>Gezinsbegeleiding - vzw Blijhuis</i>	Ondersteuning van gezinnen met kinderen van 0 tot 6 jaar die geen of beperkt Nederlands spreken op diverse levensdomeinen.
<i>Armoedevereniging - vzw De Keeting</i>	Ontmoeting tussen mensen in armoede stimuleren, waarbij participatie van de doelgroep en hen schakelen naar bestaande hulp- en dienstverlening centraal staan.

III) Informed consent

Universiteit Antwerpen
Faculteit Sociale Wetenschappen

Mechelen, maart 2023

Interview Masterproef 'Outreach in Mechelen'

INFORMED CONSENT

Ik, ondergetekende, verklaar hierbij,

- (1) Dat ik duidelijk ben ingelicht over de aard en methode van het onderzoek.
- (2) Dat ik geheel vrijwillig deelneem aan het onderzoek.
- (3) Dat ik op de hoogte ben van de mogelijkheid om mijn deelname aan het onderzoek op ieder moment stop te zetten en dit zonder opgave van reden.
- (4) Dat ik toestemming geef aan de onderzoeker om het gesprek op band op te nemen.
- (5) Dat ik toestemming geef aan de onderzoeker om de resultaten op vertrouwelijke wijze te bewaren en verwerken en anoniem te rapporteren.

Gelezen en goedgekeurd op (datum)

De deelnemer,

..... (handtekening)

IV) Verklaring op eer